“شۆن و جۆرەکانی شۆن لە ئەمانی) بەرگاو(دەشاد کاوانی” … لەکۆینۆوەی: ژاڤە کمال

پێشکی

ئەمان وەك ژانرەکی نوێ جیهانی نوسین بەگشتی و تەمارکردنی سەربردە درك پێنەکراوەکانی مرۆڤ، قورسایی و بارستایەکی فراوان و پانتایی ئەدەبیاتی جیهانی داگیرکردوە، ئەو ژانرە کەمەك رەگەز، شوێنیش بە بەردەوامی لە گشاندایە بەپی جووڵەی مرۆڤ تیایدا ئەو جووڵەیەی، کە کات سازی دەکا و دەیخاتە سەر شۆن جیهانی ئەمان دنیای گشت ئەو گشانیە، ئەو هەموو گشان و ململانیە پەویستی بە رەکخستن هەیە، بەشوەیەك کە چەژ و جوانییەك ببەخشە.
شوەنیش وەکوو خەسلەت و رەگەزی سەرەکی پەکهاتەی ئەمان سەیر دەکرە بەمەش چیرەك و ڕووداو و گشانوەکانی ناخی نووسەر لە جوغیزدا دەسوڕێنوە هەر چەندە نووسینی ئەمان لە زمانی کوردییدا درەنگ وەخەکەوت. بەڵام لەگەل هاتنی تەوژمی ئەدەبیاتی ئەژئاوا ئەمانیش بنەچەی خەی لەنەو وەژەی کوردی داکوتاوە بووە بەشەك لە پەکهاتەی ئەدەب و نووسین
ئەوەی مەبەستە .
دیاری کردنی شۆن و گرنگی لە نوسینەوە لە نەو ئەمانەکانی کوردییدا، بەرەگاوە بە نمونە وەك خەشویستی بە خاك و نیشتیمان و دەرخستەی ناسرییەکانە لەسەر زەدو جوگرافیای ژیان کردنە لە ئەمانی کوردییدا. بەتایبەتی دەست نیشان کردنی شۆن لەناو ئەمانی (بەرەگاوە) ی دەشاد کاوانی وەك نوەترین ئەمانی کوردی زەر بە ڕوونی دەردەکەوت کە ئەمانووس توانیویەتی خاڵەکانی ناکەکی و سنوورە دەستکردەکانی مرۆڤ و ژان و ئازارەکانی نەتەوەیەك لە ئەگای دیاری کردنی شوێنەکانی ناو ئەمانەکان بخاتە ڕوو .

ئامانج

بریتیە لە بەرجەستەکردنی شۆن و جۆرەکانی شۆن و دەستنیشانکردنی شوێنەکانی ناوئەمانەکە کە نووسەر بەکاری هێناون بە هەموو

جەرکانی.

پێکهاتە

پێك دەت لە پەشەکی و دوو بەش و ئەنجام و لیستی سەرچاوە لە بەشی یەکەمدا (شوێن و جەرکانی)، کە بەشە پراکتیکیەکەیە بەشی دووەم کە پێك دەت لە دەستنیشانکردنی شوێنکانی ناو ەەمانی (بەرگاوە) بەشە تیەریکەیە بەشکیتریش پێك دەت لە کورتەی ەەمانکە.

شوێن:

شوێن، وەك قەوارە و چوارچێوە، لە ژیانی مرۆڤ دا بەهایەکی گەورە و خاسیەتی خۆی هەیە، شوێنکانیش هەمە جۆرن. سەیرش نیە، کە شوێن ەەەەکی وا گەورە و بەرچاو لە ژیانی مرۆڤ دەبینە، چونکە هەر لەو کاتەوە ژیانی، تا ئەو کاتەوەی کە ((منداڵدانی دایکی دەبەتەشوێنك بە پێکهێنانی بایەلەجی و ژیانی، تا ئەو کاتەی لەگەل ژان ئەو کەرپەلەیە دەتە ناو جیهانی بوونی دەرەکی. ئەو کاتەش بەشکە دەبەتە ئەوشوێنەی، کە هەست و هەشی تەدا دەکرەتەوە لەهەر پێنج هەستەکەدا، لە دوای قەناغی بەشکەش لایەنی شوێن بە شەویەکی ەوونتر بەدیار دەکەوەت لەماە و کەەان و قوتابخانە و سینەما و گازینە وشەقام، چ لە شاربە یان گوند یان بیبان تەنانەت لە دەریا و ئاسمانیش)) مرۆڤ لەهەرشوێنك لە دایك بەت و تەیدا گەورە بەت خەشەویستییەکی بەهەز بەم شوێنەی دەبەستەتەوە، شوێن ((ئەوزەمینەیە، کە ئەم بنیاتەی لەسەر بەرزدەکرەتەوە)) کە ناتوانە دەستبەرداریی لەبکرە. هەروەها شوێنیش بە مرۆڤەوە لکاوە مرۆڤ بەبە شوێن ناناسرەتەوە و شوێنیش شانەی نواندنکانی مرۆڤە هەر لە سەرەتای بونیەوە تاکومردنی، شوێن ئەوجیهانە دەرکیەیە، لە سەرەتای بونیەوە تاکو مردنی. شوێن ئەوجیهانە دەرکییە، کە هەستکردن بە شتەکان تیایدا قەوارە دەگرە و چێنیەتی هەەسوکەوتکردن و گونجان و نەگونجان لەگەل یەکتری دەبینرە، چەمکی شوێن و ەەەە گرنگەکەی لە ژیانی مرۆڤ بە گەشەکردنی پەرە دەسێنە، هەر کاراکتەرەك لەناو ەەماندا شوێنکی تابەت بەخۆی هەیە، لەیەوە دەست پێدەکات و پەرەدەسێنە و کاریگەری شوێنکەی لەسەر دەبە و لەوانیە هەر لەم شوێنەش کەتای دیت، ((شوێن، مەبەندی ەووداوە و ناسنامە بە کارەکتەر دەبەخشە و هەستکردنیشە بەئامانجی ژیان)) شوێن توخمەکی سەرەکییە لە بنیاتی کاری گەرانەوە، شوێن لە ەەماندا بەکاردەت کە وەك شانەیەك وایە کەتەدا هەموو ەووداوەکانی پیشانی خوێنەر دەدات. شوێنکانیش ەاستوخە یان بەشەوەی ناەاسوخە تەکەە بە (مەغزا) ی ەەمان دەبەت. بەیە فەزایەك

وایە کە هەموو ڕەگەزەکانی ئەمان دەگرێتەخۆ. لە نێوانیاندا ڕووداوەکان و کێشەکانی و ئەو پێوەندییەی لەنێوانیاندا ئەو کێش و هەوایەیان پێ دەبەخشێت کەتیا ڕوودەدات. کە ئەو فەزایەی کە لە ئەماندا شوێن دروستی دەکات دەبێت بە تابلۆیەك واتا تابلۆکە دروست دەکات. شوێن لە ئەماندا ((ڕەگەزەکی زیاد نیە.
شوێن گەلێ شتێ وەردەگرێت گەلێ واتا دەگرێتەخۆ. بەڵکو لەهەندێ کاتدا لەوانەیە ببێتە ئامانج لە نەبوونی کارەکەدا بە گشتی)) ئەگەرسەیری بکەین کە پێوەندی شوێن، بەتەکنیکی وەسفی کاتەوە، دەتوانین بڵێین کە شوێن بە توخمێکی تەواوکەری کات لەو ئەماندا دەبینرێت کە هەردوکیان بەیەکەوە. ئەو جێگانە دروست دەکەن کە کارەکتەر و ڕووداو تیایدا سەر هەڵدەدەن پەرەدەسێنن، کەواتە شوێن لەگەڵ کات دا پێوەندییان بە یەکەوە هەیە شوێن تەنیا ئەوە نییە لە خولگەماندا و بەس، بەڵکو لە ژوورەوەشمان دا (جێ) هەیە. کە لەگەڵ سەرگوزەشتە و گرفت و ئاستەنگەکاندا جێگیر دەبێت. کەواتە شوێن تەنها ئەو شوێنە نییە کە تەنیا نشتەجێ دەبە بەڵکو هەندێ جار نیشتیمانێك دەگرێتە یاخودژورێك دەگرێتەوە وەکوو لە ئەمان دا ڕوو دەدات پەرەدەسێنێت. هەرچەندە گەڵانەوە زیاتر پێوەستە بە کاتەوە لە ناو ئەماندا بەڵام ((شوێنی ئەمانیش گرنگییەتی مەزنی هەیە هیچ کەمتر نییە لە بەهای کات)) هەرچەندە ئەمان بە پلەی یەکەم هونەرەکی زەمەنییە بەڵام وەك ئاماژەمان پێکرد لە هونەرەکان شێوەکاریش دەچێت لە ڕووی پێکهاتەی شوێنییەوە ((لەبەر پێوەست بوونی شوێن بە تەکنیکی وەسفی کاتی. ئەوە دەتوانرێت شوێن وەك ئەگەزێکی پاشکەیین کاتی ئەمان بهێنرێت. بە مەرجێك ئەوە لە بەهاکەی کەم نەکاتەوە)) بەتین بوونی ئەم پێوەندییەی نێوان کات و شوێن زەر جار وای لێدیت کە ((بەکارهێنانی شوێن بەبە ئەوەی زەمەن بگرێتەوە یاخود کات بەکاردێت لە توژینەوەی کارەکی گیانەوەی بەبە ئەوەی چەمکی شوێن تیا سەرهەڵبدات شتێکی مەحاڵە) یەکەك لە توخمە گرنگەکانی ئەمان شوێنە کە ناکرێت بەبە هەبوونی شوێن باسی کارەکتەر و ڕووداو بکەین چونکە شوێن لە خۆگری کارەکتەر و ڕووداوەکانە هەر لەبەر ئەوشە لە تیەری ئەخنەیی ئەماندا بایەخێکی زەر بە شوێن دراوە لە ئەمانی کلاسیکیدا شوێن تەنیا شانەی ڕووداوە جووڵەی کەسەکانی تەدادەبینین. بەڵام لەئەمانی نوێدا شوێن تەواوکەری ڕووداوە زەرجاریش ڕۆڵی کارەکتەری سەرەکی لە ئەماندا بگرێت. کاتێك کە باس لەنێوان شوێن دەکرێت یاخود لەفەزای ئەمان دەکرێت مەبەستی لەو هەموو شوێنانەیە کە ڕووداوەکانی تیا ڕوودەدات ((وەسف کردنی شوێن و پێکهاتەکانی و ئەوشتانەی کە دەیانگرێتەخۆ. هەر لەوکاتەدا وە سفی خودی کەسایەتیەکە دادەندرێت چونکە شتەکان

مژوەکەیان پەیوەستە بە مژوی کەسایەتیەکانەوە. چونکە ئادەمیزاد بە تەنیا یەك یەك دروست ناکات. کەس و کەسایەتی ەەمان ئەمە خودی خەمان تەنیا تاکەك دروست ناکات. تەنیا جەستەیەك. بەەکو جەستەیەك بە جل داپەشراوە. چەکدار ئامادە..... ئادەمیزادی ەاستەقینە پەکدەت لە جەستە و ئەو شتانەی کە تایبەت بە ەگەزی مرۆڤەوە هەروەك چۆن هەلانەی تایبەتە بەم جۆرە مەلانە)) شوەن دەبەتە زەمینەی سەرهەلدانی ەوداو، ەوداوەکان لە شوەنەك ەوودەدات ئەو شوەنە تایبەتمەندی دەدات بە ەوداوەکە، چونکە شوەن شانەی ەوداوە نووسەر پەویستە لە زەینی خەیدا زانیارییەکی تەواو دەربارەی ئەو شوەنە بزانەت کە دەبەتە زەمینەی ەوداوەکە. شوەن هەندە جار ناوەەکی بابەتەکە ئاشکرا دەکات، چونکە شوەن ەوداوە بە بوونی یەکتری مەحالە.

جەرەکانی شوەن:

بنیاتی شوەن لە کورتە چیرەکدا بە هەمەرەنگی جیادەکریتەوە، چونکە تەنیا شوەنك تیدا باسناکرەن، ئەگەر ناوی دەیەك بهەنرەت با دەکە بچووکیش بەت، لە چوارچەوەی دەدا چەندین شوەنی دیکە دەنە بەرچاو لەوانە: خانوەکان و کەەان و باخچە و سەر بیری ئاو و شوەنی جووت و کادین و پەرەز و ئاقاری دە و زەر جاریش وادە بە لە یەکەك لەم شوەنانە خەیالی نوسەر دەچەتە شوەنەکی دیکە درەژە بە ەوداو و بەسەرهاتەکان دەدات. بەدەر لە شوەن هیچ شتەکی بینراو، زیند و نازیندو ەەح لەبەربە، یان مادە بوونی نییە، چونکە ەوانینی مرۆڤ بە هەر شتەك بەت، شتەکە و شوەنی شتەکە دەبینە، کەواتە هیچ چیرەکەك لە جیهاندا نییە شوەنی تەدا نەبەت، چونکە گەر شوەن نەبەت ەوداو و دیالەگ لە کوە و چۆن ەووبدەن؟ تەنانەت چیرەکە کە باسی ئاسمان و فەزاش بکات ئەمانەش هەر شوەنن، گەر چیرەکنووس ناوی هیچ شوەنەکی نەهەنابە، بەەام لە گەەانەوەکان و جموجەەکاندا شوەنی هەر تە دەردەکەوەن شوەنیش چەند جەرەکە لەوانە:

شوەنی ئاشناو نائاشنا-1

2- شوەنی کراوە و داخراو

3- شوەنی واقیع وخەیالی

شوەنی ئاشنا (هەگر): مرۆڤ هەر لەو رەژەوە کە هەست بە ژیان دەکات، جەرە ئاشنایەتییەك لەگەل ئەو شوەنەی کەلەی دەژی پەیدادەکات، ئەو شوەنەش شا ربەت یان لادە، ئەشکەوت یان شەقام هەستەك بەرامبەرئەو شوەنانە لە لا دروست دەبەت، ئیدی خەشیدەوەت یان ەقی لەیان دەبەتەوە ئەگەر خەشی لە شوەنیك دیتبە ئەواهەستی خەشویستی بەرامبەر ئەو شوەنە زیاد دەکات ئەگینا بە پەچەوانە دەبەت. هەموو

ئەو شوێنانە دەگرێتەوە کە تێدا ژیاوین هەستمان بە ئارامی کردووە، بە شوێنی پشوودانی دادەنێت ئارامی و ئاشنای تێدا بەدی دەکرێ ((ئەگەر لەچەمکی هەگری بگەین، هەموو شوێنێك ماڵە، چەمکی هەگری هەموو شوێنکی کارا دەگرێتەوە)) مرۆڤ لە هەموو شوێنێك زیاتر ئاشنا و هەگری ئەو ماڵەیە کە بەمندالی تێیدا ژیاوە تاکو مردن خەونکانی هەر لەو شوێنەیە ((ماڵ کەتیایدا لە دایك بوین زیاترە لەوەی کە تەنیا بەرجەستەکردنی پەناگەیەك بێت، بەڵکو بەرجەستەکردنی خەونکانیشە)) بەمەش مال دەبێتە بەهێزترین شوێنی ئاشنا، ماڵ لە هەموو شوێنیك ونترە لە دەربەینی خاوەنکانە هەرچەندە پەیوەندی ماڵ جەرا و جەرە لە نێوان ڕق و خۆشویستیکاندا هەگری دەبێن لەکاتی ناخۆشیش ڕقمان لێیەتی، شوێنکی ئاشنابوو بە شوێنی خەوەت و تەنیای و بیرکردنەوە و خەو بینین دادندا، جگە لەو شوێنی پەکەوە خربونەوەی ئەندامانی خێزانەکان بوو لەیەك شوێن.

شوێنی نائاشنا (ناهەگر): ئەو شوێنانە دەگرێتەوە، کە مرۆڤ تیایدا ((هەست بە ئاشنایەتی و خۆشی ناکات، بەڵکو هەست بە دژایەتی و ڕق لەبونەوەی دەکات و جەرە کەشەیەك لەنێوان شوێن و کارەکتەر دروست دەبێت)) کارەکتەر هەموو هەوە و توانای خۆی دەخاتە گەڕ بە ئەوەی ئەو شوێنە بە جێبهێڵێ، چونکە بە زەر تێیدا نیشتەجێکراوە .ئەو شوێنانە یان ئەوەتە مرۆڤ بە ناچاری تیایدا دەژی، وەك بەندینخانە و مەنفا و بیبان. بەگومان مرۆڤ ئاشنایەتی لەگەڵ شوێن و دەور و بەر دروست دەکات، بەڵام هەموو شوێنکانی وەك یەك خۆشناوێت، زەر جار کەسێك لە شوێنیك توشی کارەسات و ناخۆش یەك دێت ئەم شوێنی لەبەرچاو دەکەوێت، چونکە یادگارە تاڵەکان پەیوەستن بەم شوێنەوە، یان شوێنکە ڕووداوی سروشتی تیایدا ڕوویدابێ، ئەمەش لە کەشەیەکەوە بە کەشەیەکی دیکە دەگۆڕێت.

شوێنی کراوە: شوێنی کراوە تایبەتە بە هەموو کەس و ئەو شوێنانە کە لە شوێنە دەرکییەکان پێك دێت، ئەم جەرە شوێنانەش تایبەت بە کەسێك یان چەند کەسکی دیاریکراو نیە وهەموو کەسێك توانای بەکارهێنانیانی هەیە و ((لەبەردەم کەسکاندا کراوەیە، دەتوانن بە ئارەزوی خۆیان تێیدا بێن و بچن، وەك شەقام و کەنان و ڕەگاو بازار، چایخانە، نەخۆشخانە)) ئەو شوێنانە کە هەردەم لەبەردەم کەسایەتییەکانی ڕەماندا کراوەیە و هەڵسوکەوتی تیا دەکەن ڕووداوەکانی لە ناو پەرە دەسنن و گەشەدەکەن ئەم جەرە شوێنگشتیە خاوەنی تا یبەتی نییە بەڵکو بە مولکی گشتی ناسراوە کە کەمەل خاوەنیەتی .

شوێنی داخراو: ئەوشوێنە تابەتییە کە دەستەڵاتی خودی تێدا بە گەڕ دەخرێت بەڵووی خەڵکیدا داخراون لە ژێر رکەفی تاك دایە. بەو

شوێنانێ دەوترێ کە لەبەر دەم هەموو کەس کراوە نییە، داخراوە ووبەرێکی جوگرافی دیاریکراوی هەیە، هەڵسوکەوتکردن تێیدا بە کەسکانی سنوردارە هەندجاریش ئەم جۆرە شوێنە لە گۆشەنیگای ئەمان نووسەوە دروست دەبێت وەك: ((ماڵ. ژوور-کەلگە-زینداندوکان.....دەگرێتەوە)) . ئەم جۆرە شوێنە پەویستی کارکتەر و داوەکانی خواقاندویانە کە هاوشێوەی ژیانی واقیعی مرۆڤ. بە مولکی تایبەتی دادەندرێت.

شوێنی واقیعی: شوێنی واقعی ئەو شوێنەیکە وەرگر هەست بەبونی واقیعیك دەکات. کە وێنەکانی ئەو شوێنە لە واقیع نزیکە بەهەر جۆرێك بێت رۆلان بارت پی وایە کە ((ناکرێ واقیعیەت بکەینە شەوازێك بەشتەکان، بەکو ئەو مەعریفەتی زمانە بەیە ئەو کاریگەرەی وێنەی واقیعی پێ دەکەشرێ واقیعی لە دەرناچێ بەکو ئەوەی لە ناوەك بەرهەمی دەهێنێ جیاوازە لە هەموو پێکهاتەکانی تر. ئەمەش لەخێدا ناواقیعی زمانەکەشیان دەدات.)) کەواتە واقیعیەت شتێکە کە مرۆڤ لە ڕەگای کاریان زمانەوە.

شوێنی خەیاڵی: ئەو شوێنەیە کە بوونەکی ڕاستەقینە نییە بەکو ئەندەشەی نووسەر یان ڕەماننووسەوە دروست دەبێت بەو واتایەی ((ئەوشوێنانەیە کە مەشك درکیان پێدەکات، بەڵام لەنەوانیان ژیان بەسەر نابەن، دەزانین لە کات و شوێنیکدا هەبوون، بەڵام کات و شوێنی ئیمە نیە)) مەرجیش نییە لە یەکەم جۆری شوێن دا ئەو وێنەیەی کە ڕەماننوس دروستی دەکات هاوشێوەی لە ژیان دا هەبێت بەهەرحال شوێن لەڕەماندا لەسەر خەیاڵی وەرگر وەستاوە نەوەك لە جیهانی دەرەکی. ئەو شوێنەی لە مەشکی ڕەماننوسەوە سەرچاوەی دەگرێت بەڵام هیچ مانایەکی ڕاستەقینەی نییە بە پەویستی حیکایەتەکە و ڕەماننوسە وا دەکات هەر بەیە بریتە لە ((شوێنی زارەکی وخەیال ئامێز واتا ئەو شوێنەی کە زمان دروستی کردووە. مەبەستی ڕەخساندنی کەشی ناو ڕەمانەکەوە پەداویستەکانی ڕەمان)) ئەو شوێنەیە لەسەر زەوی بوونی نییە بەرجەستە و واقیعی نییە، ((تەنیا هەست بەبونی دەکرێت، نابینرێ و ناشکرێ بوونەکەی جەگیر بکرێت، بەکو وێنەیەکی گریمانە کراوە، کە سەرچاوەکەی خەیاڵە))

شوێنەکانی ناوەمانی (بەرگاوە(

هەورازان←کراوە شینکە چیا←ئاشنا

لەوار←کراوە کەپکی سپی←خەیالی

شاخ←ئاشنا لوتکەی تیژ←ئاشنا

کەو←کراوە بنەشاخان←ئاشنا

چیا←ئاشنا کۆستان←ئاشنا

گەمە ئاوان←کراوە لادێ←ئاشنا

گۆز←ئاشنا شاران←کراوە
هەرەم←کراوە چەمان←واقع
دەل←ئاشنا دەریا←ئاشنا
پەدەشتان←ئاشنا کوخ←داخراوە
ئەشکەوت←ئاشنا کەپر←داخراوە
قەلا←ئاشنا رەشمال←داخراو
جەگە←ئاشنا قەرەوەلە←داخراو
زەنگاوان←ئاشنا نەخەشخانە←کراوە
کەشك←ئاشنا زانکە←کراوە
تەلار←ئاشنا ژوور←داخراو
دیوار←ئاشنا مال←داخراو
زیندان←نائاشنا شەقامی دەلالان←کراوە
تەکیە←ئاشنا ولات←ئاشنا
خانەقا←ئاشنا ئسپانیا←واقیعی
مەیخانە←کراوە کونی دیوار←داخراو
شەقام←کراوە سەلاقیە←ئاشنا
کەلان←کراوە قاوشی فریاکەوتن←کراوە
باخوبیستان←کراوە تەختی خەواندن←داخراو
دەشت←کراوە باوەش←ئاشنا
لەوار←کراوە ژووری نەشتەرگەری←داخراو
چەمان←واقیعی ساردخانەی تەرم←نائاشنا
زەوی←واقیعی هەسارە←واقیعی
دورگە←ئاشنا گەرەك←داخراو
تایتانیك←ئاشنا ئاشنا←ئاشنا
باخچەی ئاژەلان←داخراوە شاری باهەز←واقیعی
تەیراوەی هەولەر←واقیعی کەشکی سپی←واقیعی
باکوری رەژەهەلات←واقیعی بەرزایەکان←کراوە
بن کەوان←ئاشنا قەسابخانە←کراوە
زارگەلی←واقیعی شاری یاری ←کراوە
کارگە←ئاشنا مەیخانە←کراوە
مەزەخانە←کراوە تەلار←ئاشنا
گیرفان←داخراوە هەتەل←کراوە
مزگەوت←کراوە زەراب←نائاشنا
داینگە←ئاشنا تونەل←داخراوە
جەگە←نائاشنا دوکان←کراوە
ئاودەست←کراوە شەقام←کراوە
بیر←داخراو شاخ←ئاشنا

چیا←ئاشنا چەم←ئاشنا
گەم←نا ئاشنا شارچکەی سەقاوە←واقیعی
هەرەمی نەرگزان←خەیاڵی تاڤگە←کراوە
کورتە باسێک..
((رەمانی بە ڕەگاوە))
ئەم ڕەمانە بەشێوەو تەکنیکێکی تایبەت نووسراوە، پەشێکی و کەتایی ڕەمانەکە بە یەک دیمەن و دەست پێ دەکات و بە هەمان دیمەن کەتایی دێ ، ئەویش بە هەوای خەکوژی و پاشگەز بوونەوەی نووسەری ڕەمانەکە و کارەکتەر و پاڕەوانی سەرەکی گەڕەوەی ڕەمانە کەیە. لەگەڵ پەشێکی دووەم هاوبەشە لە سەرجەم بەشەکانی تر، ڕەمانەکە لە دوو بەشی سەرەکی لە ژێر ناوی پەتای دەنگ و چەژی خوێن و (١٨) بەشی بچووکی تر کە بە ژمارە و هەم بە سەردێڕی ڕووداوە گرنگەکان دەست پێدەکەن و خەی لە (٦٩،٣٩٠) وشە دەبینەتەوە.
ڕەمانی بەڕەگاوە باسی ماڵباتی میرەک دەکات دوای لە دەستدانی دەسەڵات میر، نەوەکانی بە دوای گەڕانەوەی دەسەڵاتی میرایەتیەوەن، هەروەها لە ناو ڕووداوی ڕەمانەکە باس لە بەاو بوونەوەی پەتاییەک دەکات بەناوی پەتای قسەکردن و دواتر ئەم پەتایە دەبەتە هۆینی سەرهەڵدانی شەشەکی فکری و چینایەتی و کەمەایەتی و داروخانی دوسەاتی ستامکاریە .
ناوی ڕەمانی بەڕەگاوە بەمەست لە ئەتەمبیلەکی کەنی شل و شەقە کە بە ردەوام لە ڕەیشتن دایەو هەرجارەو چەندین کارەکتەری نەو ڕەمانەکەی هەدەگرە، بە ڕەگا سەختەکان و ڕەچەکە تەسک و حاسەکاندا دەڕوات. ئەمەش مەبەست لە میژووی کوردە بە دریژایی میژوو بە شل و شەقی لە ڕەیشتن بەردەوامە و گەلەکەی بە هەر سەختی و چەرمەسەرییەک بە دواجار دەگەیەنەتە دواین شوێنی مەبەست.
لە ڕەگای ئەو ڕەمانە نووسەر باس لە نەخشیە دەرونییەکان و دیدگای فەلسەفی و ڕوانینە فکرییەکان بە ژیان دەکات، لە ئایدیاکان و تەگەیشتنە فەلسەفییەکان پشت بە فەلسەفەی فەرمی ئەرستە و شەی دەسەاتی ماکیافیلی و شیکارییە دەروونییەکانی ئەدیب و ئەلیکترا و نەرجسیەتی سیگمەند فرەید و نکرەفیلیا و نکرەفلوجیای سادیستی ئەریک فرەم بەستراوە. کە بەشەکیان بوونەتە ناوی کارەکتەری سەرەکی نەو ڕەماکەش، هەروەها باس لە عیرفان و تەصەووفی ئیسلامی و کاریگەریەکانی دەکات و پەکدانانی ئاینەکان و شارستانییەتە زەرە ملەکان و تەکەڵە بوونی دەسەات و ئاین و مل ملانەی نەوان ئاینەکان دەکات، لە ڕەگای نەوەکانی میر کە پاڕەوانی ڕەمانەکەن ئەویش میخەی جووڵەکە و شەمرازی موسەمان و قەیتاسی کریستیان و ئەلیکترای زەردەشتی دەخاتە ڕوو. ڕەمانەکە بە زمانێکی سادەو کوردییەکی

پاڕاو نووسراو، جگە لە ناو زانستی و فکریەکان کە (٢٢) هامشی بە کراو، لە کتایی ڕەمانەکە فەرهەنگەگەک بە مەبەستی زانین و ئاسان تێگەیشتن لە وشە و زاراوە ئیدیۆمەکان و زمان و شێوە زارەکان لە فەر هەنگەگە کە (٣٨٣٠) سە هەزار و سەت وچل و شەش وشەو تەدایە و ئەوەی بە گرنگ زانراوە واتا و لێکدانەوی بە کراو.

دەتوانین بڵێن ئەم ڕەمانە بە یەکەم ڕەمانی سادیستی کوردی خەماڵی دە کە راستەوخۆ خوێن و کوشتن بەشێکی سەرەکی ڕەمانەکە پێک دێنێ، دەتوانرێ بەشی یەکەم بە پەتا و نەخۆشی دیاری بکرێ، لەم بەشدا کیشەکانی ناو ڕووداوەکانی ڕەمانەکە بەرەو ئاڵەز بوون دەچن. لە بەشی دووەمیشی بە گرە دەروونیەکان و خوو ئەلفەت گرتن بە خوێن و تووش بون بە نە خۆشییە دەروونییەکانی وەک نکرۆفیلیا مەرگ دەستی، نکرۆفلوجیا، درەندە بوون و سادیستی عاشق بوون و خوو گرتن بە ئازارو خوێن ڕشتن. لە کتایی ڕەمانە کە ئاکامی پێکدادانەکان هەر هەموویان هەرەس دێنن پەشیمانی و گەڕانەوە بە ڕەچەڵەکی مرۆڤ بوون کتایی ڕووداوەکەیە. ڕەمانەکە باس لە چەند هەرەمەکی جیاواز دەکات و کە پێچەوانەی یەکترن و بە خەیاڵ و فانتازیا ڕازدراوەتەوە، کە بەشێکی زەری ڕەمانکە پێک دەهێنێت جگە لەمە هەژاری و چەرمەسەری کەش کەمەڵایەتییەکان بەتەواوی لە ناو ڕەمانکە ڕەنگی داوەتەوە.

مەبەستی نووسەر...

مەبەستی نووسەر لە و ڕەمانە بە هەی زیاد بوونی دیاردەی کوشتن و تاوانکاری لە نێوان مرۆڤایەتی بە تایبەتی ئەو زینجیرە کوشتنانەی کە لە ساڵانی دوایی ڕووی لە کەمەڵگای کوردی کردووە، نووسەر پەی وایە ئەمە تاوانی ئاسایی نیە بەڵکو جەرەکە لە لاسیای کردنەوە و دووبارە بوونەوەی ئەو ڕەچەکە و کوشتنانەی کە وەک هاتنی شەپەڵی سەشیال میدایی ئازاد و سەیر کردن و بیننیی سەرجەم دیمەنەکانی کوشتن و بەینی سەرجەم دونیا و بە بە چاودێری، مانەوی پاشخانی توندو تیژییەکانی داعش و ڕەکخراوە تووندەوەکانی تر کاریگەری نەرێنی کردەتە سەر گەنجان و نەو جەوانانی کورد، بەمەش هەندە تاوانی نائاسی لە دادگاکانی هەرەم تەمار کراوون نا کرێ بە کوشتنی ئاسایی سەیر بکرێ وەک کوشتنی دایک و باوک برا و خەزان و خەشوەیستانی کەسی تاوانکار بە دەستی خەیی و شەواندن و لەکردنەوی پارچەی جسەتە و کوشتنی خەزانی سە چوار کەسی بە کەمەڵ، کە هەر گیز لە پەشوودا لە نەو کەمەڵگای کوردیدا ڕووینداوە. لەم ڕەمانە بە ووردی لە سەر ئەم دەستە و گروپانە وەستاوە و بە پەردە تاوانەکان و لەکەوتەکانی خراوەت ڕوو بە مەبەستی دەزینەوەی چارەسەری شیاو جووڵاندنی هەستی خوێنەر بە دوورکەوتنەوە لە تاوان و تاوان کارانی

خوێن.

دەرئەنجام

گەیشتمە ئەو ئەنجامەی کە شوێن وەك قەوارە و چوارچێوەیە لە ژیانی مرۆڤ بەهایەکی گەورە و خاسیەتی خۆی هەیە، هەروەها شوێن بە مرۆڤەوە لکاوە، شوێن لە ماندا بەکاردێت کە وەك شانەیەك وایە کە تێدا هەموو ڕووداوەکانی پیشانی خوێنەر دەدات و شوێنکانیش ڕاستەوخۆ یان بەشێوەی ناڕاسەوخۆ تەکەڵە بە (مەغزا) ی ڕەمان دەبێت. مرۆڤ بەبێ شوێن نا ناسرێتەوە شوێنکانیش هەمەجۆرن شوێن هەیە مرۆڤ کە لە دایك دەبێ ئاشنایەتی لەگەڵ ئەوشوێنە پەیدا دەکات، شوێنیش هەیە مرۆڤ هەرلە سەرەتاوە ڕقی لە دەبێتەوە، شوێنیش هەیە مرۆڤ هەست بە واقیع دەکات، شوێنیش هەیە خەیالیە، شوێن هەیە کراوەیە بە هەموو کەسێك دەبێ، شوێنیش هەیە تایبەتە بەکەسێك.....هتد لەنێو ڕەمانەکەش گەیشتمە ئەو ئەنجامەی زیادبونی دیاردەی کوشتن و تاوانکاری لەنیوان مرۆڤایەتی بەتایبەتی ئەو زنجیرە کوشتنانەی کە لە ساڵانی دوای ڕووی لە کەمەلگای کوردی کردوە، ئەمە تاوانی ئاسایی نییە جەرەکە لە لاسایکردنەوە و دووبارە کردنەوەی ئەو ڕەچکە کوشتنانەی کەوەك هاتنی شەپۆلی سۆشیال میدیای ئازاد و سەیر کردن و بینینی توندەوەکانی تر کاریگەریان کردەتە سەر گەنجان و نەوجەوانانی کورد.

لیستی سەرچاوە

1- جماليات المكان جمعاتة من الباحثين ، دار قرتبة – عيون ط 2 ، 1988 ص 5.

2- اشكالية المكان فى النص الادبى ، ياسين نصير ، دار الشؤون الپقافية العامة ،بغداد،1986 ، ص 151

3- السرد عند الجاحظ، مرواناحمد النوسة،ص114

4 -بنية اشكل الروانى، حسن بحراوى، المركز الپقافى العربى بيروت، دار البيڤاو،1990،ص33

-تقنيات السرد،ص24-5

ن.م-6 ن.م ص25-7

البناو الفنى فى الرواية العربية فى العراق(2)د.شجاع مسلم العالى دار الشوق اثقافةالعامة. بغداد2000،ص21 -8

الشكالية المكان فى النصير، مطابع دارالنشر نالثقافية العامة،1986ص404-9

–جماليات المكان،غاستون باشلارت: غالب هلسا، الموسسة الجامعية للدراسات والنشر، بيروت،گ،1984،ص52 10

عالم الروایە، رولان برنوف وریال اوئیلە،ص113-114-11
1-چەمك وئەستاتیکای شوێن لە ئەدەبدا،سەباح ئیسماعیل،بلاوکراوەی ئاراس،2009،ل472
بینایشوێن لە دورنمونە ڕەمانی کوردی. ل115-13
مقالات نقدیە، رولان بارت،1964،ص164-14
گەرانەوە لە چیرۆکەکانی ئەحمەدمحمد ئیسماعیل. د. پەری سالح موفتی. هەولێر،2012،لا160،152،148،138،134،133،132،129،128،126 15
تەکنیك لە ڕەمانکانی (عەبدوڵاسەراج)دا. ئارەزوو محمدعەلی . نامەی ماستەر زانکۆی سەلاحەدین.2009 ،لا114،105،112،103،99،16.-
البیئە فی القصە، ولید ابوبکر،الاقلام، تموز،1989 ،ص61-62-316
ڕەمانی بەرەگاوە. دەشاد کاوانی.2020-17

پیاوەکی سەد ساڵە* … نووسینی : ئەمیل زۆلا وەرگێرانی : ئەردەڵان عەبدوڵا

هەموو ئەوارەیەک پیاوەکی تەمەن سەد ساڵەی باڵا بەرزم دەبینی، لەسەر یەکەک لە کورسییەکانی باخچەی لەکسەمبورگ دادەنیشت. لە هاویناندا لەژێر سێبەری داری کەستانەکاندا دادەنیشت، لە زستانیشدا خۆی دەخستە بەردەم هەتاو لەسەر کورسییەکی ناو باخچەکە دادەنیشت و دەستی دەخستە سەر گۆچانەکەیی و خەیاڵاتی دەڕۆیشت و بیری دەکردەوە.
ئەو پیاوە پیرە سەد ساڵەیە، تەماشای منداڵەکانی دەکرد کە لە باخچەکەدا یارییان دەکرد و زەردەخەنەیەکی پاک و بەگەردی بە دەکردن، کە گوزارشتی لە ژیاندەستی و سەزی پیاوە پیرەکە دەکرد بە ژیان. بە دەنیایەوە ئەو ئەستا بیر لە ساتەکانی کۆتایی ژیانی دەکاتەوە. هەمنی و دەموچاوە بەشووشەکەی گوزارشتی لە کەمەڵەک ئەزمونی ژیان دەکرد. ئەم پیاوە زەر سەرنجی رادەکێشام، زەر حەزم بە قسەکانی بوو، بەتایبەتی کاتێک باسی ئەزمونی ژیانی خۆی دەکرد، ساتە خۆش و ناخۆشەکانی باس دەکرد.
لە یەکەک لە ڕۆژەکانی مانگی مارسدا، کاتێک ئاسمان بە هەورەکی

گۆڕەی ڕەش تاریک بوو، لەناو تەموومەمی ئەو ڕۆژدا، کەشکی لەکسەمبورگ بە ڕەنگ زەردییەوە دەردەکەوت، پیاوە پیرەکە بە گەچانەکەی یاری بە قوڕەکەی بەرپەی دەکرد و بە دەنگێکی غەمناک و سەزداریییەوە پێی وتم:

- دەزانی کوڕی خەم، من لەو ڕۆژەی لەدایک بووم هەتاوەکو ئێستا، زەر ئاسمانی بارانناویی و تەم بینیوە،چاوەکانیشم فرمێسکی زەریان ڕشتووە، ئازار و غەمی زەریشم کێشاوە، کاتێک منداڵەکم گیانی لە دەستدا بێت، منداڵ و نەوەکانم مردوون و منیش ئێستا بە تەنها ماومەتەوە. من ئێستا لە سەدیەکدا دەژیم، کە هیچ سەدەی من نییە.

دواتر درێژەی بە قسەکانی داو وتی:

- هیچ کاتێک ئاوات مەخوازە کە ڕۆژێک لە ڕۆژان میانجینی تەمەنی مرۆڤ تێپەڕنێت. مەرگ ئیسراحەتێکی پێویستە بە مرۆڤکان، ئەو سنگی پیرەکان وەکو ماچی عاشقەکان دەبەستێت. من کەمێک غەم وناخەشیم دی، هەموو ڕۆژەکانی ژیانیشم، ئازارو مەینەتی زەرم جێشتووە. حوکمی پێنج پادشا و دوو ئیمپراتەر و سێ کەمارم بینی. هەموو ئەو هەڵانەم بینی کە دەکرێت گەلێک لە ماوەی سەدیەکدا بیانکات. بیر لە مەژوومان بکەرەوە، چەندە فرمێسک ڕژاوە، چەند خوێن بە ناڕەوا ڕژاوە.
- ئەمە لەژێر سایەی ئەم مانگی مارسدا، کاتێک بیر لە ڕۆژانی پشووم دەکەمەوە، ئەرێیی بەوانە دەبەم کە منیان بەجێهێشتووەو مردوون. ئەرێیان پێدەم چونکە ئەوان ئاگایان لەو هەموو شەرمەزارییە نییە کە بەسەرماندا هات، ئەو هەموو فرمێسکانیان نەڕشت، کە ئەمە ناچاربووین بیرژین. بەزەییم بە خەمدا دەتەوە چونکە هەشتا نەمردووم و دەژیم، بەزەییشم بەم ژیانەدا دەتەوە، ئەو ژیانە کە من دەبوایە زەر زووتر بەجێمبهێشتایە.

لەکۆتاییدا وتی:

- بەدنیاییەوە ئەوانەی کە زوو دەمرن، شانیسان هەیە و بەر ڕەحمەتی خودای گەورە دەکەون.

.....

مانگی ئایار هات، پیاوە پیرەکەم بینییەوە لەسەر هەمان کورسی دانیشتووە، بەڵام ئەمجارە کەشکی لەکسەمبەرگ بەهەی خەرە زەردە ئاڵتوونیەکەوە، جوانتر دەردەکەوت، نەسیمی بایەکی فێنکیش بەسەر گژوگیاکەدا دەڕیشت و ڕەنگێکی جوانی

وەنەوشەیی دابووە گوڵ و گژوگیاکە.
پیاوە پیرەکە بە زەردەخەنەیەکەوە، سەاوی لێکردم و دەستیکرد بە قسەکرد و وتی:

- کوڕەکەم، ئەمە ڕۆژێکی جوانی تر دەتە ژیانمەوە، هەموو وەرزەکانی بەهارم لە یادە، ئەو بەهارانەی کە تێیدا ژیاوم، هەموو خەشیەکانی ژیانم بیر دەخاتەوە.

پاشان درێژەی پێدا و وتی:

- ئای چەندە ژیان خۆش، چەندە حەز دەکەم لە ژێر سایەی هەوایەکی پاکدا بژیم! سەد بەهارم بینیوە، بەڵام هەشتا لە جێژ وەرگرتن لە هەتاو تێر نەبووم. گەر سەد بەهاری تریش ببینیم، بەڵام هەشتا حەسرەت بە یەکەم گەڵا و خونچە و تیشکی خێر دەکەم. مرۆڤ لەگەڵ هەموو دەستپێکی ساڵێکی نوێدا، ژیانی تازە دەبێتەوە، من ئەمە هەست دەکەم تەمەنم بیست ساڵانە.

- من سوپاسگوزاری ژیانم، کە ئەو هەموو خەشیەی پێ بەخشیووم. لە پەنا ئاگردانەکەمدا، منداڵەکانم و نەوەکانیان تەنانەت نەوەی چوارەمیشیانم بینی. زەریش دەخشبووم کە بوومەتە باوکی خێڵێکی گەورە. ئێستاش لەناو ئەم تەنهاییەدا، هەشتا دەم بە ژیان خۆش، چونکە ژیان مانای بیرەوەرییەکانە، منیش دەخەشیی و خەشحاڵی خەم لە ساتە خۆشکانی پێشوومدا دەبینمەوە.

- ئەوە مایەی خەشحاڵییەکی گەورەیە بە من، کە شاهیدی کەمێک رووداوی مەزن بووم، ئەو سەدەیەی کە من تێدا ژیاوم، سەدەیەکی مەزن بوو. تێیدا مرۆڤ توانی زانست و ئازادی دەستبکەوێت. من دەمم و تەعزیە باری بەجێهێشتنی ئەم جیهانەم، من لەو باوەڕدام کە ئەمە بەرەو رووناکییەک هەنگاو دەنێین، کە ووردە رووداو ڕۆشناییەکی کز دەبێت بەڵام لە شوێنی خێدا راگیراوە. کاتێک بیر لە ڕەحی هەقیقەت و عەدالەت دەکەمەوە، هەموو ناخەشییەکانم لە بیر دەچێتەوە.

لە دواجاردا وتی:

- داوا لە بەهار دەکەم کە چەند ساڵێکی نوێی ترم بدداتێ و زیاتر بژیم.

.....

بە بەوای منیش ئەمە کرێکی ژیانە کە لە دوو دەنگی جیاواز پێکدێت، دەنگێکی بەزاریی و مەرگدەستی، دەنگێکی باوەڕبەخەبوون و ژیاندەستی.

لەم چەند ڕۆژە ناخۆش و تاریکانەی ئێستاماندا، من وا فەرەنسا دەبینم، کە لە تەنیشت کورسییەکەی ئەو پیاوە سەد ساڵیەدا دانیشتووە. بە ئەو منداڵانەی دەگری کە لە دەستی داون و ئەمیش هیواخوازی مەرگە، بەڵام ئەمە دەیبینم کە تینووی کەمەک هیوا و ئاواتە، بە ڕۆژانی پەشووی پەدەکەنت و باوەی تەواویشی بە داهاتووی هەیە، باوەی بە خۆشی ژیان هەیە، حەز دەکات کە ژیانەکی زەرتر بژی. ژیانەکی ئەبەدی کە بەرەو ئازادیی و رووناکی دەبات.

سەرچاوە:

اميل زولا. الفيضان و منتجات قصصية اخرى. ترجمتها عن الفرنسية. دانيال صالح. مراجعة كاظم جهاد. هيئة ابو ظبي للسياحة و الثقافة. مشروع الكلمة. الطبعة الاولى. سنة 2014 ، ابوظبي. الامرات العربية المتحدة.

پەراوێز:

*جەنگی ئاماژەیە یەکەمجار ئەمیل زۆلا ئەم کورتە چیرۆکەی لە ڕۆژنامەی “L’Evénement illustré “ لە 13 ی تەموزی 1868 بڵاوکردەتەوە.

جەنگەکی فکری ڕۆژهەڵاتییانەمان لە پەشە دەشاد کاوانی

بە مەژوو دەنووسم نووسەری جددی دەبە شەکی فکری بە هەز بە داماینی فکری ڕۆژئاوا لە زهنیەتی تاکی ڕۆژهەڵاتی دا بکات. ئەوەی تا ئێستا نەکراوە یان کەسی نووسەر خۆی لە قەڕەی نداوە ئەو جەنگە فکرییەیە کە ڕۆژئاوا بە درەژایی مەژوو لە دژی شارستانیەتی ڕۆژهەڵاتی سەرتا لە ڕەگای زاەکردنی گریک بەسەر شارستانیەتی مەزنی سومەر و بابل و هیتیت و میت کودەتایەکی مەژوویان کردوە. لە بەرمبەر دا بیریارانی ڕۆژهەڵاتی دەستە و وەستان وەستاوون. بە میژوو و بە هەستیاری سیاسی ئەمە دەەم جگە لە عبدالڵە ئاپەی کورد کەسیتر ئەم شەەی ڕانەگەیاندووە، هەر بەیەشە ڕۆژئاوا بە گشتی کەوتنە هەپەچان و ەاگرتنی ئەم پەەژە فکرییە و بە بچووک کردنەوەی

بڕی جەنگە هەزرییەکی و خستیانە نێو ژوورە تاتەکەسییەکانی ئیمریالی.

بەڵام ئەوەی ئەو بە دیدگای فکری سیاسی تەواوی نەکرد ئیمە لە ڕەگای ئەدەبییاتەوە دەیکەین و گرنگی بە باجەکەشی نادەین، کەیلایەتی فکری ڕەژئاوا بە پەژەی نووسینی ڕەمان ڕەتی دەکەینەوە. هەر وەک ئەجەلان لە کتێبی بەرگری لەگەلەک دا بە ڕوونی دەنووسێ" بیرمەندی مەزن ئەرستۆ لە (٣٨٥-٣٢٠) پ.ز بەردەوام ئەم باوەڕە و زانیاریەیی لەسەر قوتابییەکی خۆی ئەسکەندەری مەزن موتربە دەکات کە کوڕی فلیپی پاشای مەکدۆنییە. شیمانەیەکی لە پەشە کە بەچوونی بە ئاژەڵە بینینی مرۆڤی ڕەژەەات و پلیشاندنەوەی وەکو مەر و لەلایەن ئەرستۆ وە لەسەر ئەسکندەری مەکدۆنی تەلقین کراوە" بەمەش ئەسکەندەری مەکدۆنی پەدەگات و گەشتەکی خۆرا بەناوی "سەفەری بروسک" بە جەنگ بە ڕەژەەات دەست پەدەکات تا ڕووباری گانژی هیندستان و قوولایی گاڤگەملای نزیک ئەبائیلە ی هەولەری ئەستا پەشەوەی دەکات بەمەش بەرهەمی فتوحاتی ڕەژئاوا جگە لە وێرانکاری بە دەهەزار جەنگاوەری بەلکان دەهەزار کچی کورد لەگەڵ خۆیان دەبەن و مرۆڤی وەک مەروو لەبەر پەیان دەپەیشیاوە. ئیتر کاتی ئەوە هاتووە یەخۆی ئیسلام و بوزییەت وەک ئاین و نیلینزم وەک فکر و کەنفەشیەسیزم وەک فەلسەفە و بەربدەین، چیتر خۆریکی جووینەوەی هزری متوربە کراوی بەری ڕەئاوا لە داری ڕەژەەاتی نەبین. دەبە واز لەوە بەین بەبەغە ئاسا ئەوشتانە ئەزبەر بکەین و کەوەال ئاسا هەمان شت بەینەوە کە ڕەژئاوا بکەینە تاکە سەرچاوەی داهێنان.
پەسیوی کەنا پەی گوتین ئەوانیش هەر ئەو مرۆڤانەن کە ڕەچەکی ئەمە لەسەری بوونیاد نراوە. ئیتر لەرە بەدواوە ئەمە پەژەی منە و کاری لەسەر دەکەم بە ئەوەی کەسانی چاو کزی کورتبین و گوە بە تەزی کە بووی کەم بیست ساردم بکەنەوە.

جوگرافیای مەگەلە پەرتەکان ...

ئازاد سوبحی

لە ڕۆژی یەکەم: خوێن سنووری بە جووڵەی لەشکان کەشا
لە ڕۆژی شەشەم: خەڵک بەردینەکان کەنووشیان بە پەکەنینی چەکەکان برد و بە نهێنیی یەکەمین کوشتن ڕووماتی گوڵگەنم ڕەش بوو.
لە یەک چرکەدا…
نان و هەنگاوەکان لەودیوی بازنەی چەقەکاندا قەتیس ماببوون
لەمدیوەوە مەگەلەکی گریاو شیوەنی فرمێسکە خەسارەکانیان دەکرد
لەناو جەماوەری مەروولە ماندووەکانەوە هاوارەک:
(ئەم بنمیچە ئاسمان نییە و ئەستێرەیەکی نەزیفە.)
بەوانە…
ئەو مەرگانەی لە چرکەیەکدا هەزاران درە بەرهەم دەنن.
(مردن ڕەسەنە، یان درە؟)
بەوانە…
ئەو بەشاییە گەپاڵی نەمریی بە دەمامکەکان بەخشیوە
ئەمە سەرەتای کەمیدیایە.
(وەرن.. ئامادەبن.. ئەرە زەمەنی بوونەکی ڕەهایە، با مەژووی ناوگەڵی خەی بە جەستەتان بشوا و خاوێن ببنەوە، دووربین و بەشکەکانتان بە ژەنگ داپۆشن، فرمێسکەکانتان فڕێدەنە ئاودەستەکانەوە و بەسەر باڵی پەپوولە و مانگا ئاوسەکاندا بازدەن، لاواندنەوە و دەریاکان بەژەننە کونی قفڕەکانەوە.
ئەوە منم
من بەشایی
پەیامبەری مەرگ و ژینەکانتانم
با توانەوە مانادار بە
شکەمەندین و بە باڵەای دەکوتە و یەخڕەک و خوونەکانتانداهەزنەن
تا دەگەن بە…)
هیچ
بە داماوی لە پەراوێزی پەنجەرە ڕەژهەڵاتییەکاندا ژەنگمان دەخوارد
ڕووخانی واتاکان و ژیانەوەی دیوارەکانمان بینی.
لە ترسی ئاوێنەکانمان خزاینە ناو ئەو پەنجەرانەی بوونە هەڵی سووری نەوان گەرانی و هەنگاوەکانمان.
ئەوە ئەمە بووین
نەمانتوانی گەرانی بڕەین و سەبەرەکانمان لەژێر سەنگی قەوارە نامەکاندا جەهەشت.
قەتیس ماوین

ماندوو بووین و ئەم سەرتا بەهوودەیەش نا بەتەو
لەژێر ساپیتەی خۆنبردووی بارانە زەردەکاندا، چەن بە ئەو زەویە
بگەیینەو
کە پەی نەگەیشتین؟
ئازاری نەوان ەگ و دووربین ەووبەرەکی کەگەتە
گەستانە بزرەکان بە باەایدا دەشکەنەو.
(نەخشەکانی خەمەش ەوخساری ئاو جەناهەن.)
لەم وەرزەی ەاوەستانەی نەوان قوە و ئاسەدا
پردەکان بوونە بەندیخانە و پەینەو.
سەرابەکی قەشەنگە لەپشت کەلاکی (ئاو)ەو بەمان دەگری. لە کون و
قەیشی دەرپە دەاوەکەی مەژووەو
ئاسنگەرەکان، تابووت و شکەمەندی دەبارەننە سەر قەرەوەکانمان.
(ئەو قەرەوەانەی تەمەنیان لەناو قوەی سەربازگە و چەمی
گەراجەکاندا بەسەر برد.)
لە کەلەنەکانی حەشری خەە بەربەرییەکانەو، پەپوولە درەزنەکان
داس و عاتیفە و چەکووش و کلیلەکانیان لە دزین و بە ئاماژە
سواوەکان نەمریی گریانیان ەاقە کرد.
پەیام وەهمە
منداەیی خەون
وەنەیەکی ەەمانسی:
خەونەک: (گالیسکەیەکی شکاو). لە توانەویدا فرەسک و گوەزان
دەئاخنەتە کونی دەنگەکانەو و لەودیو ەەنگەکانی حەرباو وەاتەکی
مەییو…
لە ژماردنی کەلەسەر و لاشەکان ماندوو نابە
لە کرەژتنی چاوەکانی خەی تەر نابە.
لەنەوان کلکی ەەوی و هەرەسی گەدەکاندا، دەنگە/هەنگە برسییەکان
دەقیژەنن
(ئەم بوونە خەونە، یان مەرگە؟)
ئەو مەژووەی نەیتوانی قیژەی بوونەوەرە پەرتەکانی بشارەتەو،
گرمەییە و بە ئەو هەزە جەنگاوەرانە ناگری، کە فرەسکەکانیان
ەاونا شمشەرەکان، بەناو منداەیی شتەکاندا سەفەریان کرد
خەندە و دووربینەکانیان لەودیو سنووری خەنەکانەو، بە کوژراوی
جەهەشت.
قەغانەکان
ئاسمانەکان
نەیانتوانی پیرەتیی بوون دامان، هەدەرەکانی تەوەی ئاسە
بسەنەو..

کە فرەسک و پلیکانە ونبووەکان ئەدەزەتەوە.

تێبینی:
خودا لە (٢٠١٤/١٠/٢٦) هەموو هەزە مرۆیەکەی لە ئازاد سوبحی وەرگرتەوە. خودی ڕۆشنی گەیشت بە نەزاندراو و ئەزموونی بە قووڵایی پابەند بوو، وێنەی چە و ڕوونی لەناو شیعری کوردییدا نەخشاند. (ناوەندی ڕۆشنبیریی ئەندەش) ساڵی (٢٠١٥) بەهایان بە ئاست و توانای دانا و شیعرکانیان وەک کەشیعرەک لە ٢٥٥ لاپەڕەدا چاپ کرد.
سەرەتای نووەدەکان من و ئازاد لە ڕۆژنامەی: (ئاڵای ئازادی) بەیەکەوە کارمەند بووین. ئەو سەرپەرشتی لاپەڕەی فیکری دەکرد و من سەرپەرشتی لاپەڕەی ئەدەب. ڕۆژانە شەش کاتژمێر بەیەکەوە بووین و ڕۆژانەکی پە یادگاری ئەدەبیین. شیعر فۆرمی هەموو هەستکانمان بوو. پەویستیی نووسین تەکڕە پەویستیی ژیان دەبوو، دەخی هاوشەویان وەردەگرت. هەموو شیعرکانی خۆی بە دەخوێندمەوە، بەڵام هەرچی بەچوونت بەرانبەری هەبووایە، یەک پیتیشی نەدەگۆڕی و وەک خۆی دەیهەشتەوە. دوای خوێندنەوەی هەموو دەقەکی بە شێوەی بەوابوونەکی پەاوپە، دەستی ڕازامەندی دەجووەاند و دەیگوت: (دەقی ڕەسەن).
کە کەشیعرەکەی چاپ کرا شیعری: (جوگرافیای مەگەلە پەرتەکان)ی، کە لە ڕەکەوتی: (١٩٩٢/١٠/١٤)، ژمارە: (٢١٥)ی ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ بەاو کردبووەوە، تەیدا نەبوو.
بە یادی شەش ساڵ سووانەوە بەسەر دوا کەچی، دووبارە بەاوی دەکەمەوە، بەو نیازەی ئەگەر کەشیعرەکەی جارەکی تر چاپ کرایەوە، بەڕکو ئەم شیعرشی بەتەوە ناو شیعرکانی. هەروەها شیعری: (بوونەوەرەک بەقەد لەزەتی گومان)، کە لە کەشیعری: (باخچەکانی باوکم) بەاو کراوەتەوە، لە کەشیعری: (ئاگرکەم مەسنەوە) سە چارەگی لادراوە و چارەگەکی بەاو کراوەتەوە. نازانم ئەو کەمتەرخەمی و شەواندنە بە؟! بەهیوام لە چاپەکی تردا ئەم شیعرش دەخی هەقیقەتی خۆی وەربگرەتەوە.
هەستە سادەکانی تەکڕە بە یاد بوو، چووە دەخکی بەهەزتر و ڕەهەندی چەی پەویستەوە. هەزی شیعری داهێنەرەکی بەهەزی وەرگرت. (هەزی یادی شیعری بەگەرد).

سەباح ەنجدەر
٢٠٢٠/١٠/٢٦ هەولێر

خوێندنەوەی خێم بە ڕەمانی.. "بە ڕێگاوە"ی دلشاد کاوانی ... مەجید عەبدولڕەحمان خۆشناو

ڕەمانی بە ڕێگاوە یەکێم بەرهەمی نووسەری لاو (دلشاد کاوانی) یە. ٤١٣لاپەڕەیە ولە بەرگێکی جوان وقەشەنگ لە ولاتی ئێران بە سەرپەرشتی خانەی ئاشتی چاپکراوە..ڕەمانێکی دەروونی، فەلسەفی، مەژویە. لەناو ئەورەماندا هەست دەکەی مرۆڤی کەچی مرۆڤ نی، هەموومان باشین کەچی باش نین،هەرلە سەرەتای لە دایک بوونمان تا پەروەردەو گەورە بوونمان هەمووی نا تەندروستە . ڕەمانی بە ڕێگاوە ڕەمانێکی تەقلیدی نییە،پابەند نییە بە (سەرەتاو گرەچن و کۆتایی)کە پێی دەلێن (گرێی موپاسانی،یان چیخۆفی)، وەک ڕەمانێکی سەردەمیانە توانیویەتی خۆی لە و(گرێیە)رزگار بکات .بە ئاسانی ماناو مەغزای خۆی نادات بە دەستەوە وخوێنەر ماندوو دەکات تا لێی تێبگات. (ناتالی ساروت ١٩٠٠..١٩٩٩) دەڵێ :ڕەماننووس مەخلوقێکە چەند هەزێکی نادیار دەیبزوێنێ و بە وەحییەکی شاراوە دەنووسێ، ئەو خولقێنەری چەند جیهانێکی جیاوازەو پەیامبەرێکە موعجیزە دەنوێنێ. لە سەرەتای ڕەمانەکە نارسیس بگەڕەوێ (راوی) یێ بە سەرهاتەکان دەگێڕێتەوەو دەڵێ : من نارسیسم، بە ناسینی نارسیس کە پاڵەوانەکەیە دەبە بگەیێنەوە بە بنەچەی بنەماڵەکەی.

- میر ئەمبەز کوڕی میر جەداسی مەزنە،کە باوکی پیر بوو دەسەلاتی دایە میر ئەمبەز، میر ئەمبەز چوار ژنی هەنا :
١.ژنی یەکەمی میر ناوی (ڕەوشەن) بوو موسلمان بوو، کچی یەکێک لە میرەکانی دەڤەرەکە بوو.
٢.ژنی دووەمی میر (لویزە)ی کچی شەماشە (زەیا) ی فەلەیە.
٣. ژنی سێیەمی میر (نازاو) ی کچی (سیمەن)ی جولەکەیە.
٤. ژنی چوارەمی میر (ئاورنگ) ی کچی(کریکەر) ی زەردەشتییە
منداڵەکانی میر ئەمبەز :
١. (خدر) لە ڕەوشەنی موسلمانە . ٢. (قریاقەس) لە (لویزا) ی فەلەیە ٣. (ماخە) لە نازاوی کچی (سیمەن) ی ئەرمەنییە.
٤. (ئەلکترا) کچی (ئاورنگ) ی کچی (سیمەن) ی زەردەشتییە.

نەوەکانی لەو چوار ژنە :
١. (شەمراز) کوڕی مەلا خدر) ی موسەمانە. ٢. (قەیتاس) کوڕی (قریاقەس) ی فەلەیە ٣. (میخە) کوڕی (ماخە) ی ئەرمەنییە.

٤.(ئەدیب) کوری (ئەلکترا) ی زەردەشتییە.
کە دەڵێ : من نارسیسم، نارسیس کوڕی راستەقینەی ئەدیبە، ئەدیب مامی راستەقینەی شەمرازی خدری ومیخە ماخەی و عەفلەق، کە قەیتاسی کوڕی قریاقەسی فەلەیە.
ئەدیب کوڕی نا شەرعی میر ئەمبەزی باوە گەورەمانە ..دایکی ئەدیب کە ئەلکترای نەنکمە پوری هەر سەکیانە.
تەماس عەفلەق،قەیتاسی کوڕی قریاقەسە. لەگەل میخە وشەمراز هەر سەکیان ئامەزای یەکن . ئەبرەزی دایکم وگەردەوان منداڵی (رەمەی حەمامچی) بوون، خوشکە زای میخە بوون و لە باوکیشیان خوشکە زای شەمراز بوون.
مەناز کچەکی دوو ڕووی بەدکار بوو لە هەموو گەمە ناشیرینەکانی میخە هاوسازو هاوئاواز و بەشدار بوو
میخە حەزی دەسەڵاتی هەندە بە هوروژم بوو وایکرد خیانەت لە شەمراز بکات و نامەکانی باوکی بدزێت و هەموو کەدە نهێنییەکانی دەسەڵاتی باب وباپیرانیان سەرنگوم بکات وشەڕ و ئاشوب لە نێوان ئامەزاو نەوەکان دروست بکات.
نارسیس دەڵێ : من بیژووی کوری بیژووی لە نەوەی بیژوویەکی ترم. لەرەدا دەپرسین چۆن ؟
دەڵێن میر ئەمبەز(شەو ڕەش)ی هەبووە، شەوێک لە شەوان هەموو چراکان دەکوژێننەوە دەبەتە تاریکستان، ژن وپیاو لە هەلەک تەکەن دەبن هەر کەس دەرپەی کام ژنی کەوتە دەست ئەوە لاقەی دەکات،میر ئەمبەز دەرپەی ئەلکترای کچی خەی دەکەوتە دەست نازانی کەیە لاقەی دەکات کە چرا هەدەکرێنەوە دەبینی کچی خەیتی لەشەرمی خەک ولە ترسی ئەو یاسایەی کەبە خەی داینەوە بەیار دەدات ئەلکترا بکوژن، بە سە کوەکانی دەلە : برەن خوشکەکەتان لە بەرزایی (شەیتانکەو) فەڵە بدەنە خوارەوە با پارچە پارچە ببە. پیاوەکی میریشیان لەگەڵە دەچە بە ناوی (ئانەبانی نی). لە چیا برایەکان دەڵێن ئەمە نایکوژین تەش دەیکوژی یان لەگەڵی دەڵێی کەیفی خەتە،ئەویش نایکوژی ولەگەلی دەڵوا .برایەکان دەگەڕێنەوە لە ترسی تەڵەی باوکیان بەیار دەدەن باوکیان بکوژن..لەو وەاتە ئاسایش و بە کەشەیە یەکەم کوشتن میر ئەمبەز دەبە بە دەستی کوەکانی. ئەلکترا کە رزگار کرا کوەکی دەبە بە ناوی ئەدیب، کە گەورە دەبی هەرچی خراپەکاری هەیە لە دزی وجەردەیی وحیزی وقەبەین دەیکات..ژنە دەمەک لە شەقامەکان دەرزە

دەکات وفاە دەگرێتەوە و بەختی خەڵک دەخوێنێتەوە، ئەدیب لاقەی ئەو ژنە دەمە دەکات و من نارسیس لەو ژنە دەمە لە سەر شەقام لەبەر سەرما لەدایک دەبم،دایکم بەهەش دەبە لەو کاتە دەڵێ سەگەک من دەفەنە و دەمخاتە بەر گوانی خۆی تا تێر دەبم شیری سەگ دەخۆم، باوکی بەخۆوکەرم کە لە گاردی کەماری پاسوانە لە دەستی ئەو سەگە رزگارم دەکات ودەمباتەوە ماڵی خۆی , بزانە چۆن من بیژووی کوڕی بیژوو نەوەی بیژوویەکی ترم..

فامە شت :کە لە ناو ڕمانەکدایە ئەو ئەلکترایەی کچی میر ئەمبیزە.

سەرتاپای ڕمانەکە (سادیستییە) واتە چێژ لە خوێن رشتن، هەموو ئەکتەرەکانی چێژ لە خوێن رشتن وەردەگرن، ئەکتەرە سەرکییەکانی هەمووی خوێن ڕێژو خوێنخەرو مرۆڤکوژن.

لەو ڕمانە نووسەر کەمارەکی وەک کەمارەکەی ئەفلاتونی بەخەیاڵ دروست کردووە، کاراکتەرەکان هەموویان راستەقینەن و کەسایەتی مێژوویین لە دەڤەری خۆشناوەتی وشەقاوە، بەنام نووسەر زەر تەکنیکارانە لەناو ڕمانەکە تەوزیفی کردوون و یاری پێکردوون و ئەرکی خەیاڵی پێداون.

- کات لە ڕمانی بە ڕەگاوە :.
  نووسەر دەڵێ : ٢٧٢٠ ساڵە کورد لە ناو خوێن ڕشتن و کوشتن و خوێندایە، بەنام کاتەکە لە دەسەڵاتی میر ئەمبەزەوە دەست پێدەکات تا نەوەکانی دەسەڵات وەردەگرنەوە، سە پشتە واتە ٦٠ تا ٧٠ ساڵەک دەبە
- شوێن: (غالب هەلسا) دەڵێ: شوێن لە ڕماندا ئەو بەبرە پشتەیە کە هەموو بەشەکانی ڕمان پێکەوە دەبەستێتەوە .(سابیر ڕەشید، ڕمانی کوردی).

.شوێن و رووداوەکان زەربەیان لە دەورو بەری شەقاوەن.

هەندەکیش لە شاری فومەن واتە هەولێر.

گەڵەی نەرگزان: لەدەرەوەی شەقلاوەیە بەینی گوندی ئەسپیندارەو ئاقووبان.

شاری قەچوچان: ئەستاش گەڵەکەک لە شەقاوە هەیە لەناو برا مەسیحیەکان بە ناوی گەڵەکی قەچوچان،واتە فەرخە پشیلە.

کلیسای مریەمەی عەزرا: واتە کەنیسەی گردی دەرە کە گردەکی بەرزە بە سەر بازاڕی کۆنی شەقلاوە دەڕوانی.

سەقاو: کانییەکی کۆن بوو نزیک مزگەوتی گەورەی شەقاوە.

ئەشکەوتی بویا: ڕەبەن بویا، مەرقەدەکە لە سەرووی بازاری شەقاوەی کۆن، شوێنێکی هاوبەشە لە بەینی موسڵمان

ومەسیحییەکان، لەلای موسڵمانان (شێخ وسو ڕەحمانە). لە لای مەسیحییەکان (ڕەبەن بویا) یە.
زەندەکی درێژە کەتوتە ناوەڕاستی شەقلاوە، هەتا چیای سەرک درێژ بووەتەوە.

کایسا و سەری ڕواری: دوو کەپکە شاخی زەر بەرز ن لە سەری چیای سەفین، هەزاران پەشمەرگەی لە شەهید بووە بە تایبەتی لەشەڕکانی سەفین دا.
روسارک : ڕووبارەکی زەر گەورە بووە کەوتەتە خوار گوندی دەربەند، ئەستا وشک وبە ئاوە.
لەو ڕەمانە نووسەر دەڵێ: مەژوویەکمان هەیە (٢٧٢٠) ساڵە لە دەوڵەتی مادەوە هەر یەکتر کوشتن وخیانەت وخوێنڕێژی بووە هەتا ئیمڕۆ، شانازیشی پێوە دەکەین. (هیبل) کە نووسەرەکی ئەلمانییە دەڵێ: (زەر راستە ئەمەی ئەلمانی پێیونیمان بە مەژووی گەلی خەمان نییە، ئایا هەی چییە ؟ لەبەر ئەوەی ئەو مەژووە بەئەنجام بووە، بەیە ئەمە ناتوانین وا لەو مەژووە بەوانین کە ئەمە دەرەنجام ورووداوەکانی ئەو مەژووە ڕەشین، وەک ئینگلیز، یان فەرەنسییەکان. ئەوەی ئەرکە لەسەرمان وپێویستمانە دەبە بیەن مەژوومان مەژووی ژیانی ئەمە نییە بەکو نەخشیمانە کە پاش نوشوستییەکان بەمان ماوەتەوە (الروایە التاریخیە.جەرج لەکاش).
نارسیس بەدوای مەژووو بە سەر هات و کەسایەتییەکانی بنەماڵەکەی دەگەڕێ و دەڵێ: بەدوایاندا دەگەڕێم کە دەزینمەوە مەراییان بە دەکەم، دەستیان ماچدەکەم، لەناکاو بەرەو سادیستییەت دەچێ و دەڵێ: ئەگەر پێویستی کرد دەیانکوژم کەللە سەریان پاندەکەمەوە، مەشکیان دەتەقێنم.
دوو تەوەری سەرەکی لە ناو ڕەمانەکەدا هەیە : ١.پەتای دەنگ ،٢. چەژی خوێن
زانست لە وەاتی نەرگزان لەترپکدایە، فەلسەفە، پزیشکی، ئەندازیاری،لەو پەی پەشکەوتنە، چارەسەری پیری دەکەن، مردوو چاکدەکەنەوە . ئەو میللەتە هەمووی پەتای دەنگی هەیە، بەدەنگی هەموو وەاتی داگرتووە . نارسیس لەرە پاڕوانەکەیە دەڵێ : بە شانازییەوە یەکەم هاوار من کردم، نەاندم، هاوارم لە هەموو وەات دەنگی دایەوە،من مانگرتنەکەم شکاند، من شەرشەکەم بەر پا کرد، تا بەرە بەرە خەڵک زمانی کرایەوە و قسەی کرد..
نارسیس کە بەدەنگی شکاند کەوتە ناو کەشەو زیندان ودەستبە سەری، لەو کاتەی دەچەتە نەخشخانە گوایە پیاوەکی لەیە نامەیەکی پێیە بە نارسیس لەوە دەکەوتە دەست گاردی کەماری ودەست وزمانی دەگرن

ونایەن تا حەوت ساڵان نقەی لێوە بێت، وە تەکەش هەمووی بەدەنگە، بە درێژی ئەو ئەش وئازارەی ناو زیندان دەگێڕتەوە کە زەربەی تاکی کورد چێشتوویەتی،پاش حەوت ساڵ دەمیان دەکرێتەوە، پێیەکانی دەکرێنەوە بیر لە ڕاکردن دەکاتەوە، پیاوێک پارچە کاغەزێکی بە داوەتە بن قەرەوەلەکەی لەی نووسراوە (نارسیس تە کوری باوکی خەت نی).

لە گوندی بەرازان سە برادەر(شەمراز،قەیتاس، میخە) لەروو بارەکەی خوار گوندی کوێکی گوندی بەرانان دەخنکێنن، دوایی کەشف دەبن، خەڵک خە دەبەتەوە دەبێن دەبەت ئەو سە منالەمان رادەست بکەن، مەلای بە خورتی لەگەڵیان ڕێک دەکەوی کە یەکیان رادەست بکەن و دووەکەی تر بنەرنە شار. لەو دەچنە سەر مالی میخەی باوکی دەکوژن و دایکی زەر گە دەکەن. مەلا خدری بە خورتی دەو رزگاریان دەکات، ژنەکەو میخەو شەمرازی کوەی دەخاتە پشتی حەنچەکەو بەرەو شار دەبەن، لە ڕێگا میخە لە سنووری هەرەمی نەرگزان فەدەدەن. لەو پاش ساڵانێک مەگاو میخە دەبینە و پەی دەبێ: پەش دە ساڵ من یەکەم کەس بووم تەم لەم دەبێ هەگرتەوە، لەرەدا میخە دەکەوتە وەسواسییەکی قورس، وەک جاران ئاسایی نابە شەمرازو قەیتاسی بیر دەتەوە، خنکانی کوریژگەی بەرانانی بیردەتەوە، غەمگین وخەفەتبار دەبە، بە یەکەم جار خەم وخەفەت روو لە هەرەمی نەرگزان دەکات،خەمبار دەبن، کار ناکەن، سەما ناکەن،شەو فەرتەنە دەکەوتە هەرەمی نەرگزان، دەبنە چەند بەرەیەک دەکەونە گیانی یەکتر، شەو ئاشوب دروست دەبە، ئەوەش ئەو هەرەمە نەفرەت لەکراوەی ئەمەیە کە هەردەم لەسەر هیچ شتەک ڕەک نەکەوتوون، شەو مەگاو دەچتە کوخەکەی میخەی پەی دەبێ: هەرەم شلەژاوە، ئەوە یاسایە بە کوشتنی ئەمە هەرەمەکە پاک دەبەتەوە. شەو ئاشوب دروست دەبە،

میخەو مەگاویش نەشدارەک دەربازیان دەکات و دەگەنە سەرچیایەک لەو نەشدار بە جێیان دەهێی،ئەوان دەبێن تا دەگەنە تروسکایییەک حەنچەکە لە وە یە تەنها شوفەرەکە ماوە،دەبن بە سە کەس حەنچەکە بە دەدەکەوە.

کاتی مەلا خدری بە خورتی میخەی لە سنووری نەرگزان فەدا بە سواری حەنچەکە چوونە شاری (فومەن) لەوە ووە لە خانەقای مزگەوتی قەرەنی دەکەن مالی شەخ نووری. لەوە بەدوای ڕەمەی حەمامچی دەگەڕێن و شەمرازی لای ڕەمەی دادەنەن،شەخ دەبێ : هەر کاتی کارت نەبوو وەرە تەکیە لای من بخوەنە. مەلا خدریش لە سەر دەستی شەخی زینە لە خەی مارە دەکات و بە پەستی تەماسی لەگەڵ مەلا ژنە زینە دەگەڕێنەوە بە هەرەمی قەچوچان. شەمراز لە حەمامە دەبەتە پشت شەر، بەهەی ئەو تاتەیەی سەر پشتی کە(دوو بازنەیەو ئەستەرەیەکی لە ناوە) میخەی

کوی ماخی دبینتەو.
شەمراز، میخە، قەیتاس، هەرسەکیان هەمان تاتیان لەسەر پشتە کە نیشانەی شەیتان پەرستییە.
میخە لە دەلالخانە کاری سەرپەی دەکات، کە کاریشی نەبی لە حەمام کار دەکات. پاشان کە دەزانە دایکی شووی بە مەلا خدر کردووە کە باوکی شەمرازە زەر تووە دەبی. کە مەلا خدر یەکەم نامە بە شەمرازی کوی لە حەمام دەنەرە، میخە لەو دەبە، بە قاسید دەە : من شەمرازم. نامەکی لە وەر دەگرە نووسراوە: خەمی ئەمەت نەبە ئەستا لەگەە زینە بە خەشی دەژین، خوشک وبرایەکیشت زیاد بووە، حەز بە بینینی تە دەکەن. چەند نامەی تریش دەن میخە هەموویان لە شەمراز دەشارەتەوە و وەامی نامەکانیش دەداتەوە. شەمراز دەبەتە زاوای شەخی گەورەو منداڵی هەیە. شەمراز دەبەتە مەلا لە گوندەک و بار دەکات بە ئەو گوندە. میخە بە هەی ئەو نامانەوە هەزو نەتەوەو ژیانی ماڵباتی خی دەزییەوە. زە براکەشی رەژەک بە سەرخەشی زینی دایکی دەکوژە. پاشان خوشک وبراکەی لە مەلاخدر دەنە لای میخە کتەبەکی تەزاوی لای خوشکەکیە کە بە هەردوو قەەمی مەلا خدرو میر ئەمبەزی باوکی مەلا خدر نووسراوە: ئەمە سەربوردەی بنەماەکەمانە. میخە خوشکەکەی دەداتە (ەەمە ەووتە) ی حەمامە کوەک و کچەکیان دەبە بەناوی (ئەبرەزە و گەردەوان). میخە لە مەیدانی شار تەکەە بە کرەکاران دەبە رەژەک لە سەر باج ئەفسەرەکی پەلیس دەکوژە و ەا دەکات بە لای شەمراز. ئەو ناتوانە جولەکەیەکی بکوژو هەەاتوو لە دەستی دادگا ەابگرەت، بەیە جل وبەرگی سوختەیەکی وەک (تابع العلم) ی دەکاتە بەرو بە پەستی تەماسی دەینەرەتە گوندی سەقاوە. لەو دەچەتە هەرەمی قەچوچان بە زەدی خیان بە دوای سەرداوەکانی میرایەتی و پەگە لە دەست چووەکیان و بەگە نامەو شونەوار دەگەە.
پاشان باسی لە دایک بوونی ئەدیب دەکات.. بە دروستی کەس نازانە کیە و کوی کیە و دایک و باوکی راستەقینەی ئەو کەن، تەنها لە منداڵییەوە لەگەە پیاوەک دەژیە کە هەرچی خراپەو خراپەکاری و دزی وجەردەیی،حیزی، قەبەین هەیە کردوویەتی. ئەو هەمیشە لە جوولە دایە لە هەندەک شوەن ئەولیاو پیاو چاکە تا ادەی پەغەمبرایەتی، لە هەندە شوەن شەیتانەو ەوو رەش وئەهریمەنە. لە شوەنەک کچەک لە کوشتن رزگار دەکات کە برایەکانی دەیانەوە بیکوژن، لەرەدا نووسەر ئەو پیاوە وەک ئەفسانەی (فایتەن و زیەسی یەنانی) لەدەکات. یان دەیکاتە (هەبوو نەبووی ناوحیکایەتەکان)، یان دەیکاتە خواوەندی (توە) چەکوشەکی لە دەستەو لە شاژنی (فەخای) خواوەندی بە پیت وبەرەکەت دەچە. چەند جار وەفاتنامەی دەرچووە، چەند وەفاتنامەی بە

ناوە. نارسیس دڵێ: بە دوا جار من بووم ئەو پیاوەم بینی بورابووەوە لە سەرشەقام کەوتبوو، هەم گرتەوەو بردمە نەخۆشخانە پارچە کاغەزێکم لە گیرفانی دەزیەوە لەی نووسرابوو (نارسیس تە کوەی ئاستەقینەی دایک وباوکی خۆت نی). ئەو پیاوە مەلەتکەیەکی پێیە هەر جارەو لە شوێنێک دایدەنێ، ڕۆژێک لە خانەقا، ڕۆژێکی تر لە حەمام، جارێک دەیباتە باخی گشتی، جارێک لە مزگەوت، تا منداڵەکە قاچ دەگرێ و دەیخاتە دەستی ژنێ دەمێک کە زەرترین ماوە لای ئەو دەبێ. ئەو ژنە لە کوچە و کۆلانان، لە شەقامان، لە ناوچەی پیشەسازی سواڵ بەو منداڵە دەکات کە (ئەدیبە)، پاشان فڕی دزی دەکات، زەر کارامە و لەزان دەبێ لە هەموو کارێک. تا گەورە دەبی، ڕۆژێک لاقەی کچێ دەمە سواڵکەرێک دەکات من دەکەومە ڕەحمی ئەو ژنە دەمە سواڵکەرە. جگە لە ئەدیب کەسی تر نەیدەزانی من کوەی ئەدیبم، من نیوەم قەرەجە و نیوەم میرە، ڕەگەکم زەردەشتییە و ڕەگەکم موسلمانە، نیوەم کوردە و نیوەم تورانی. نارسیس دڵێ: کە لە دایک دەبم ڕۆژێکی زستانە بەفرەکی زەر باریوە، دایکم لە هەش خۆی دەچێ کە دەقیژێنم دڵێ سەگێک بە دەمی خۆی هەڵمدەگرێ و دەمخاتە بەر مەمکی خۆی و لە مردن ڕزگارم دەکات، باوکم لە گاردی کەماری پاسەوان بوو لە گەڵانەوەی چاوی بە من دەکەوە لە چنگی سەگ دەرم دێنێ دەمباتەوە ماڵەوە بەم جۆرە من (نارسیس لە باوەشی قەرەجێک بە باوەشی سەگێک تا پاسەوانی گاردی کەماری و باوەشی ئەو دایکەی کە بە خۆی کردم، واتە دایکی دووەمم. ئەدیب لە مانگێک سە حەفتە لە زیندان دەبێ لە زیندان (خاوەکەش) دەناسە و دەبێتە هاوڕێیەکی نزیکی. لە کاتی دەرچوونی ئەدیب لە زیندان خاوەکەش ناوونیشانێک دەداتە ئەدیب وپێی دڵێ : بڕۆ بە ئەو ناو و نیشانە و خەمی هیچت نەبێ. ئەدیب لەگەڵ شوفێری تاکسییەک بە ناوی (گەردەوان) دەچێتە سەراخی ناوونیشانەکەی خاوەکەش کە ناوچەی (سورەش) ە، ئەو ناوچەیە هەمووی ڕەشە تەنها دروشم ودیوارەکانی بە خوێنی سوور نووسراون،کە دەگاتە دوا بەربەست ناوونیشانەکە دەردێنێ دەبینی تەنها هەمایەکە (دووبازنەو ئەستێرەیەک) لە ناوی کەشراوە، بەربەستەکە دەبڕێ لەو دیو وڵاتێکی هەمن و بەدەنگ دەبینی لەکەڵانێک قورساییەک بە سەری دەکەوە بەر دەبێتەوە، کەچاوی دەکاتەوە لە ژورێکی تەنیا بەستراوەتەوە دووپیاو دێنە ژوورەوە و دەست بە ئازاردانی دەکەن لە ناکاو دەنگی دوو تەقە دێت هەردوو پیاوەکە بەردەبنەوە لە بەردەمی، کەسێک لەدواوە دەستی دەکاتەوە دڵێ من (تەماس عەفلەق) م دانیشتووی ئەرم ئەوانەی کوشتنم (گرووپی خاچی خوارن) کاریان فڕاندن وکوشتنی خەڵکە. عەفلەق فڕی بەکارهێنانی چەک ونیشان شکێنی دەکات. ئەدیب لەگەڵ عەفلەق دەکەونە ناو دونیا خوێن ڕشتن ومرۆڤ

بوونی خۆی لە دەست دەدات. شێوەک لەگەڵ گرووپی بازنەیی دەکەن ئەدیب برینـدار دەبێ، عەفلەق وا دەزانێ ئەدیب بە کـوشتنی ئەو نەـردراوە پەـی دەڵێ : مـن دەبێ تە بکـوژم تە سـەر بە گرووپـی خاوەکەشی، ئەوانە دوژمنی منن، لەو کاتە دووچەکدار دەگەنە عەفلەق رادەکات و ئەدیب لە کوشتن رزگاری دەبێ . ئەوانەش دەیبەن ئازاری دەدەن لەوە نامەکەی خاوەکەشی بیر دەتەوە کە دەبینی پێی نەماوە، هەرچەنـد دەڵێ مـن تەتەرم سـوودی نـابێ پشتـی رووت دەکەنەوە بە داغکردن دەبینن مانگ وئەستێرەیەکی لە سەرپشتە کاتی خۆی لە زیندان خاوەکەش هەمان هەمای نامەکەی لە سەر پشتی تاتە کردبوو، دەست بە جە پاسەوانەکان هەواڵ بە سەرەک دەدەن، کە سەرەک دە هەمان کچە قژ رەش و ترسناکەکەی ماڵی گەردەوانە،سەیری تاتەکەی ئەدیبی کردو رەیی، پاشان سەرکردەی گروپەکە هات و کردیانەوەو دەستیان بە چارەسـەرکردنی کـرد. شەو مەراسـیم رەکخـرا بە رادەسـت کردنـی سەرکایەتی،کچە ەەشپەشەکە چەقەیەکی دایە دەستی ئەدیب کەسەک لە سەر کورسییەک بەسترابووەو گوتیان لە کردنەوەی ئەم مەراسیمە دەبێ ئەو کەسە سەربەی، کەچەقەکەی لە ملـی نـا کچەکە تەشتەکـی لە بەر خوێنەکەی گرتەوە تا دوا دەڵپ ئینجا خوێنەکەی فە کرد پاشان دایانە هەموو جەماعەت،پاشان دایانە ئەدیب،پاشان ئەدیب پەەکەی لەسەری لادا دیتی ئەوە گەردەوانی هاوەڵیەتی، دەستی بەلاوانەوەی کرد، پەیان گوت جەنەرال گەردەوان کەسەکی خاین بوو، ئەو کرەگرتەی عەفلەق بوو دوو سەرە کاری دەکرد. ئەدیب دەبەتە دەندەترین سەرەکی ئەستێرەی بازنەیی، هەمیشە تینووی خوێن وکوشتن وبەین وپارچە پارچەکردنی قوربانییەکانە. دەسەاتی ئەدیب زەر فراوان بوو تەنها بەربەست لە بەردەمی عەفلەق بوو زەر چەکدارو لایەنگریان لە یەک کوشت تا دوا جار عەفلەق براوە دەبی ودەبەتە ئیمپراتەری ناوچەکە و جەماعەتی (جەنەالی خوێن) واتە ئەدیب تووشی نسکەیەکی گەورە دەبن و هەدەن بە چەلگەو چیایان، عەفلەقیش دەچەتە ئاوەدانی وناو شارو گوندان.
کە منداەکەی گوندی بەرازانیان خنکاند لەوە قەیتاسی لە گەمە داوەن ئەو مەلەوانە دەچەتە ئەو دیوی شاخەکەو مەلاش دەربازی دەکات. میخەواتە(قەیتاس) دەڵێ: لەوە رەیشتم شەو چووەە ئەشکەوتەک چەند چەکدارەک پەیدا بوون، ئاویان دامە، گەشتی بزنە کەویان دامە، سەکردەکەیان گوتی من ناوم (تەماسی فەلەیە) بە عەفلەق ناسراوم، بووەە هاورەی ئەوان، فەری شەو چەک بووم، فەری کوشتن ورەگری بووم، شەوەک عەفلەق لە شەەکدا کوژرا منیش دوای ئەو وازم لەو دەستەیە هەنا و چووەە ناوچەی سورەش لەوە مەژوویەکی تری خوێن ەشتنم بە خەم تەمار کرد.
لە کتەبخانە هەردەم بە دوای زانیارییەکان و سەرە داوەک دەگەەام

ڕۆژێک مەناز لە کتێبخانە هاتەوە پێرە پیاوێک پێی گوتبوو ئەگەر دەتەوێ هەر زانیارییەکت دەربارەی ئەلکترا دەستکەوێ دەبێ شەمراز بدەزیێوە. کەوتمە سەراغی تەکیەو خانەقاکان و تەریقەتی سۆفیگەری و عیرفان تا مریدێک پێی گوتم کە شەمراز رابەرێکی روحی بە هەزی سەردەستەی تەریقەتەکەیانە و لە دەرەوەی شار لە سەر گردێکی گەورە تەکیەو خانەقایەکی بە هاوتای هەیە، گەیشتن بەو زەر سەختە ئەگەر لە ەەی ەە مە ەووتەلەی حەمامچی پێی بگەی. لەگەل مەناز سەرمان بەسەر هەموو حەمامەکانی شاردا گرت تا لە کۆتایی حەمامێکی کۆن ودامەماومان دەزییەوە حەمامچییەکە دەفتەری ناوی حەمامچییەکانی دامە نامەیەکی لە ناو بوو لەی نووسرا بوو (میخەی خیانەتکاری مەزن) بەم دەرکەوت هەموو نامەکانی مەلا خدری باوکم بە دەستی تە گەیشتوون، زەر نهەنی ناو بنەمالەکەمانی بە نووسی بووم، باسی ئەلکتراو ئانە بانی نیشی تەدابوو. هەر لەو نامەیە ستایشی شەخ نووری کردبوو. نامەکەم بردە مالی شەخ نووری ئەو مردبوو منا ەەکانی ڕەنماییان کردم بەرەو شەمراز. نارسیس دەەوات گردو چیاو دەە ودەشتان دەبەی پاش شەوو ڕۆژێک مزگەوت و منارەیەک دەبینە کە نزیک دەبەتەوە دەنگی بە کەمەە دەت، دوای چەندین ساە لە وەاتی بەدەنگی یەکەم جارە گوەی لەو دەنگە دەبە، حەلقەی زیکرە دەکەوەتە ناویان، وەک ئەوان دەست پەدەکا، لەهەش خەی دەچە، کەبەهەش دەتەوە پیاوەکی نوورانی ریش سپی لەی دەپرسە لە کوەوە هاتووی ؟ زمانی نییە بە دەست ئاماژە بە پشت چیاکان دەکات، پاشان بەی دەنووسە کە لە شاری فومەنەوە هاتووە دەلە: نهەنییەکم لایە دەبە شەمراز ببینم،لەژوورەکی تەنهایان دانا،شەخ هات گوتی نارسیس دەخەشم بە سەلامەتی گەیشتی،دەفتەری ناو حەمامەکەی ڕەمە ەووتەەەی دەداتە دەستی، دەست وخەتی خەی دەناسەتەوە، دەەە دەبە سەرەتا چارەی دەنگت بکەین ئینجا دەتوانی بە دوای حەقیقەتی بنە ماەوهەزی قەچوچان و ڕەگ وریشەی ئەمبەز بەگ و نەوەکانی بگەەەی، دەبە بچیە ئەو دیوی چیاکان ئەوەی تە دەتەوە لای (میخە جووە). لەگەل مریدێک بە سواری ولاخ دەەەن لە چیا نارسیس بەردەبەتەوە دەکەوەتە ناو گوەە نەرگزان بە بەهەشی کچێک هەلی دەگرەتەوە، دواتر نەژداروی سەرکی هەرەمی نەرگزان بەبە مەبەستی چارەسەر دەیخاتە ناو کورەی ژیلەمەی نەرگزان. چەند سالێک پەش ئەستا مەگاو میخەی رزگار کرد بە هەمان شەوە ئەو جارە مەناز بوو نارسیسی رزگار کرد. چەن مەگاو بووە هەوەنی تەکچوونی هەرەمەکە ئەو جارە مەناز بووە هەی تەکچوونی ئەو هەرەمە خەش و پەشکەوتووە. دیسان لەو هەرەمە ئارامە دەستەو گرووپ و سوپای جیا جیا دروست دەبن و هەموویان دەکەونە گیانی یەکتر و سەرکەکان بەیاری لە سەدارەدانی نارسیس ومەناز دەدەن. نەشدار

دەربازیان دەکات و پەیان دەدات: من میخەی کوەی ماخەی کوەی میر ئەمبەزی میری قەچوچانم , دەزانم تە نارسیسی کوەی گەردەوانی، کتەبەکی رەشی دەداتە دەستی دەدات: ئەمە مژووی بنەماڵەکەتانە، ئەو کچەی لەگەڵتدایە کچی منە، کچی مەگاوی کچی نەژداری مەزنی هاوژینی کەچکردوومە. ئەوان دەدەن نەژدار هاوا ر دەکات نارسیس لە بیرت نەچە تەش وەک من لە ماڵباتی میرانی. لەگەڵ مەناز دەدەن سنووری بیست وپەنج گوند دەدەن، پشوو دەدەن نارسیس خەوی لەدەکەوی کە چاو هەلدەنی لەکەشکی عەفلەق، پەی دەدات : ئەرە نیشتمانی منە تە تاوانباری، تە بەرپرسی لە زریان وتەفان و لافاو لە نیشتمانی من، بەلام من تە دەبوورم بە ئازادی قسە بکە تەم بە قسە کردن بەخشیەو، هەرچیەک دەکەی بیکە، تەش کارەک بە من بکە، کورەکی لاەم هەیە دەمەو بەم چاکبکەیەو، تە یەکەک بووی لە پەکخراوانی دەنگ وخەسندراوی قوگ لە نەخەشخانەی کەماری حەفت سال ونیو بەردەوام ژەهری گەروو فایرەسی دەنگت لە سەر تاقی کراوەتەو، هەمان بە رەخساندی تا ەا بکەی، ئەوانی تریش ەایان کرد تەنها تە گەیشتیە هەرەمی نەرگزان، تەنها تە لەو تەستە دەرچووی، تە دەبە بچیەو هەرەمی نەردزان تاقیگەکە بدزی و دەرمانەکان بە کوەی من بەنی.

پەیمانیان بەست ئەو کوەی عەفلەق چاک بکاتەو ئەویش گەردەوانی باوکی بە بدەزنەو. سووپایەکی گەورە یان رەکخست بەرەو چیاکان کەوتنە جوولە، دەشتاییەکانی دەوروبەری چیاکان دەگرن، پاشان هەرش دەکەنە سەر (زەندەل)، لەو دەبەتە شەی حەربەو نیزەو چەق کەس نایزانی کە دەکوژی. من وفەرماندە گەیشتینە ناوەندی زەندەل لەهەموو لایەک چەتەکان لەیان داین، هەموو بە سەر یەکدا کەوتین، سیخوەی گەورە منی لە مردن رزگار کرد، نزیکەی دە چەتەی کوشتن، دواجار هەموو سەربازەکانمان کوژران من وسەرکردەش بە دیل گیراین.سەرکردە بە هەواشی بە منی وت :تە دەبە بچیتە ناو رەزی ئەو گروپەو ببیە هاوەڵی ئەدیبی سەرکردەی ئەو گرووپەو بە دوای سەراخی باوکتەو بچی، نامەیەکی لە گیرفانی دەرهەناو گوتی : ئەو نامەیە تەنها یەک کەس دەرباز دەکات دەبە تە زیندی بی و بژی، سەرکردەیان بردو کوشتیان، ویستیان منیش ببەن بە کوشتن زوو هاوارم کرد بوەستن من لە خەتانم، سیخوەی ئەوم مەمکوژن، نامەکەم دایە دەستیان سەرچەتە خوەندیەو سەری چەماندەو، هاتە پەش وگوتی : بمانبەخشە سەرەک ئەمە خەجالەتین. دەیبەنە لای ئەدیب لە ئەشکەوت، لەناو ئەشکەوت شارەکی ئاخر مەدیل و ئەتەکەت دروست کراوە، دەگاتە لای سەرەک پەشوازی لەدەکات وپەرداخەک خوەنی پەشکەش دەکات، ئەویش داوای لەدەکات بگەتەوە هەرەمی نەرگزان و زانست وپەشکەوتن

وشارستانییەتی ئەوانی بە بگوازەتەوە هەموو دەسیە نهەنیەکانی ئەشکەوتیان خستە بەر دەست، چووە کتێبخانە دیسان مەناز لە وە بوو، نارسیس دەڵێ : لە منداڵی ونم کرد، بە گەورەیی لە شاری فومەن لە ناو کتێبخانە دەزیمەوە، ئەوم لە هەرەمی نەرگزان جەهەشت، ئەو بە مردوویی منی دەزیەوە، جارەکیتر من ئەوم لە ناو گەردەلوول وقوو لیتەدا ونکرد، ئەستا بە هەمان جل وبەرگ لە ناو شاری مافیاکان و چەتەکان ئەوم لە ناو کتێبخانە دەزیمەوە. لەناو کتێبخانە مەناز دەسەیەک دەدەزەتەوە کە راپەرتەکی تەدایە سەبارەت بە زیندانی بوونی سەرەک لەگەڵ خاوەکەش ومانەوەی لە ماڵی گەردەوان وئەبرەزەی خوشکی و خیانەتکردنی باوکم بە بەرژەوەندی عەفلەق، لە ناوچەی سورەش ئەدیب گەردەوان سەردەبرە و ئەبرەزەی خوشکی خوەنی بەسەر ئامادەبووان دابەش دەکا , لەوە نارسیس کە دەزانە باوکی بە دەستی ئەدیب کوژراوە چەقەیەک هەدەگرە ومەناز بە دوای دەکەوە، کە دەچەتە ژووری ئەدیب دەبینی لەسەر کورسییەکەی خەوی لەکەوتووە لە پشتەوە دەمی دەگرە وبە چەقە ملی دەبەت لەگەل مەناز دەڵێن لە دەڵێک دەکەونە دەست پەنج چەتە بەزەوالی سیاناو خەر دەردەکەوە و چەتەکان دەکوژە و بریاری گەانەوە بە شاری خەیان دەدەن. سە کەس دووپیاوو ژنەک بە سواری حەنچە
دەگەنەوە شاری فومەن دەچنە ماڵی فامە شەت دەبینن فام شەت کوژراوە نامەیەکی لە دەستە لەی نووسراوە : یەکەم کارتان ئەوەیە خەک لە بەدەنگی رزگار، تەوقی قسەکردن بشکەنن، شەشەک بەرپا بکەن پەوشکەکەی ئەوە بن و گەکەی تا ناو کەشک نەوەستە (نەنکتان ئەلیکترا). تازە زانیمان کە فامە شەت ئەو ئەلکترایە بوو کە زەربەی نهەنییەکانی ژیانی ئەمەی لا بوو کە چی ئەمە هەزاران کیلەمەترمان رەگای سەخت وهەوراز بەی کە چی کەدە نهەنییەکانی ژیانمان هەر لە شارەکەی خەمان ولە کەلان وگەرەکەکەی خەمان بوو.
کوشتنی فامە شەت دەبەتە پاەنەری شکانی بەدەنگی وبەرپا بوونی شەرش دەست دەکەن بە نووسین لە سەر دیوارەکان وقەاو شوورەو کارخانەکان، کاتی شکانی بەدەنگییە، پەتای گوتن قسەو درەیەکی گەورەیە، بەیاننامەمان بە ناوی شکاندنی بەدەنگی بەاو کردەوە، لە مزگەوتەکان بانگدرا، لە کلیساکان زەنگ لەدرا، لە چایخانەو مەیخانەکان ئاهەنگ گەان بوو، بارگاو باەخانەکانی دەوەت سوتەندران، هەز شکا،سوپا پەرتەوازە بوو، چەکدارو چەتەی دەستە دەستە دروست بوون.
شەمرازی روحانی خەی و هەزەکی گەورەی تەریقەت بەرەو کەشک وتەلاران چوون، ئەویش بە دوای کچە تاقانەکەی دەگەا، لە هەرەمی چیاکان، لە کایسا وئەشکەوتی بویا، لە تونەل وسەردابەکانی ترس وتەقاندن.

چەتەکانی ئەدیبیش بە کوشتن وخوێن رشتن چەپ وراست خەکیان دەکوشت بە دوای خوێنی ئەدیبەوە بوون. ئەمەش سە کەس بە سواری حەنچە بەرەو قەلا و کەشکی سەرکایەتی چووین بە دەزینەوەی دەسیەکان. گەیشتینە دەرگای کەشک لە ناو کەشک تەماس عەفلەق وسیخوەی باباو ئانە بانی نی بەرگریەکی دژواریان دەکرد، ئەمە تا ناوەراستی کەشک نەوەستاین کەئانە بانی نی چاوی بە بەزەواە کەوت لە خەشیان نەاندی کوە تاقانەکەی خەم وریا بە، لە دەرەوە گولەیەک بەزەی پەکا، ئانە دوا ماچی لە بەزەی کردو خەی لە پەنجەرە فەدایە دەرەوە ناو لەەوارو جەنگەە بزر بوو. سیخوەی گەورەش بە دەمانچەکەی خەی کوشت، ماسکەکەم لە سەری لابرد میخە جوو بوو. کتەبە رەشەکەی لەلا بوو لەم سەند، دوایی بەم دەرکەوت هەمان خاوەکەشی گەورە مافیای بەندیخانەو ناوچەی سورەش بوو. گەمەکە کەتایی هات لە بەرژەوەندی شەمرازی کە توانی لە جەنگی کەشک بە سەر چەتەکانی ئەستەرەی بازنەییدا زالببی و عەفلەق وکورە لالەکەی بکوژی، شەمرازی روحانی خەلافەتی تەریقەتی لە ناو کەشک راگەیاند. لەردا نووسەر ئەو وەاتە ئاسایش وپاک وخاوەنەی تەسلیمی سەلەفی وەیشدارو ئەهلی تەریقەت دەکات.

لە سەرەتای رەمانەکە نارسیس پاەوانی رەمانەکەیە لە کەتایی شەمراز دەبەتە پاەوان و دەسەات وەردەگرە.

لە دەسەکەدا دەرکەوت من نارسیس کوەی گەردەوان نەبووم بەکو کوەی راستەقینەی ئەدیب بووم، کە بە دەستی خەم سەرم بەی. گەردەوان خاەم بوو برای ئەبرەزە، ئەبرەزەش دایکم بوو لە شەی نەوان عەفلەق وباوکم کوژرا.

ئەبرەزەی دایکم و گەردەوان منداەی ەمەی حەمامچی بوون لە دایکیانەوە خوشکەزای میخە بوون و لە باوکیشیان خوشکەزای شەمراز بوون. دوای سووتانی رەمە لە حەمام میخە دەیانفەنە. ئەدیبی باوکم مامی هەرە بچوکی میخەو شەمرازو عەفلەق بوو. هەموو راستیەکانی چیرەکەکەی دەزانی. ژنە دەمەکەش ئەبرەزەی دایکم بوو لەگەە ئەدیبی باوکم پەیوەندی سەکسی نا شەرعی دەبەستە من پەیدا دەبم. مەناز کچەکی دوو ەووی بەد کار بوو، لە هەموو

گەمە نا شیرینەکانی میخە هاوسازو هاو ئاوازو بەشدار بوو. سیخوەی مەزن کە میخە بوو شەی نەوان چوار ئایینەکە، شەی نەوکانی میرو شەی شارستانییەتی هەرەمەکان و پەکدادانی نەوان شارو گوندەکان و هەزو تیرەکانی گەرم دەکرد. نارسیسیش بە هەی عەشقەکیەوە لە مەناز خەشدەبە و هەرسەکیان بەیاری گەانەوە دەدەن بە شاری فومەن، تەرمی بەزەواەمان لەگەە خەمان برد. چەن لە سەرەتاوە هاتین ئەوهاش لە کەتاییدا گەاینەوە (حەنچەیەک بەرەوەیە وەک لە سەرەتاوە دوو پیاوو کچەک و تەرمەکی هەگرتووە).

*. چیرۆکەکانی ناو ڕۆمانەکە :
١. گیرانی نارسیس ومانەوەی حەوت ساڵ ونیو لە سەر قەڕەوەڵە و زیندان.
٢. گیر خواردنی بەزەواڵی سیاناو خەر لە ناو زەراب.
٣. خنکانی کوریژکەی گوندی بەرانان.
٤. میخە لە هەرەمی نەرگزان.
٥. چوار هاوسەرەکەی ئەمبەز.
٦. شەمراز دەچەتە شاری فومەن (هەولەر).
٧.میخە لە بەلاشخانە یان دەلالخانەی شاری فومەن.
٨. لە دایک بوونی ئەدیبی مەزن.
٩. خاوەکەش وئەدیب لە بەندیخانە.
١٠. ئەدیب لە ناوچەی سورەش.
١١. قەیتاسیان دە گەمە هاویشت.
١٢. رزگار بوونی نارسیس لە بەندیخانە.
١٣.گەیشتنی نارسیس بە کەشکی عەفلەق.
١٤. نارسیس دەگەڵەتەو هەرەمی نەرگزان.
١٥. نارسیس لە کەشکی سپی عەفلەق.
١٦. هەرشی سوپا بە هەرەمی ئەشکەوت و چیایان.
١٧. کرانەوەی کەدە نهەنییەکان.
*. هەماکانی ناو ڕۆمانەکە :.
١. میر ئەمبەز..بابە گەورەی میرانی خەشناوە. لە گوندی هەرمک لە دەی بالیسان دانیشتووە.
٢. کریکەر: پیاوەکی ئەرمەنی بوو لە دوای قەتل وعامەکەی ئەرمەنییان لە لایەن تورکیاو سوارەی حەمیدی هاتتە عیراق پاشان لە شەقلاوە نیشتەجە بووە، دوکانەکی هەبوو لەو گەرەکەی کە ئەستا ناوی کریکەرە.
٣. سیمەن: وەک کریکەر ئەویش ئەرمەنی بوو وا بزانم ئامەزا بوون، لەسەروی کریکەر چەشتخانەیەکی دانابوو، گەرەکەکەش هەر بە ناوی سیمەنە .
٤. عەفلەق: کە میخەی کوەی ماخەیە، ئاماژەیە بە (میشیل عەفلەق) ی دامەزرێنەری حیزبی بەعس.
٥. نارسیس: واتە (نەرجسییەت) ئەو کەسەی عەشقی جوانی خەی دەبی.
٦. ئەلیکترا: واتە حەزی کچ بە دایک.
٧. سادیستی: واتە چەژ وەرگرتن لە خوەن وخوەنەژی.
٨. پەستی تەماسی: پەستەکی کەن بوو خاوەنەکەی ناوی تەماس بوو لە بەینی شەقلاوەو هەولەر کاری دەکرد.
لەم ڕۆمانە نووسەر سنوورەکی هونەری لە نەوان خەی وخوەنەران دروست

دەکات و ئەفراندن دەنێتە وجود، واتە کارە جەماوەرییەکەی زۆر لا گرنگ نییە، وەک رەمانە تەقلیدییەکان کە چاکی و خراپی رەمانەکە لە گەڵانەوەی هەقایەتەکەی دابە و بەرگە هونەرییەکەی لە دابماڵە، بەڵکو خوێنەر زۆر ماندوو دەکات تا لە بیرکە و ناوەرکی رەمانەکە تێدەگات.

.

کتێبی نهێنییەک لە نووسینەوەی ئووبارەکدا هاتناو کتێبخانەی کوردییەوە

" نهێنییەک لە نووسینەوەی ئووبارەکدا" کتێبێکی ٥٢٠ لاپەڕەیی مانووس و نووسەر یوسف عزەدین- ە و بەتیراژی ٧٠٠ دانە لەلایەن چاپخانەی کارە-وە چاپکراوەو ئەم کتێبە بریتییە لەکە بەرجەستەکردنەکی ئەزموونی گەڵانەوەکانی نووسەر و لەڕێی چوار ڕەمان و شانزە تەکستگەڵانەوەی ناو ئەم کتێبەوە تاادەیەکی زۆر دەتوانین لەمەژووی گەڵانەوەی کوردی پاش نەوەدەکان تێبگەین؛ ئەم جارە گەڵانەوەیە لەووی مەژوویەوەو بەشەوە تەکنیکییەکەی لەجەمیل سائیب-وە دەست پێدەکات و تا ئەم ساتەوەختەش لەهەڵکشان و داکشانەکی کریتیک و گرنگیدایە. وەک لەهەردوو کتێبی "وەهم و شوناس" و "هەمیشە جەللادو هەردەم قوربانی" نووسەردا دەردەکەوێت و لەڕێی شەوازی دیالۆگ و وتار نووسینەوە، کەمەڵەک لەکەشە فیکری و فەلسەفی و مەژوویی و دەروونی و کەمەڵایەتییەکان دەخاتە ژێر پرسیارەوە!
نووسەری ناسراوی ئێرانی "عەلی ئەشرەف دەروەشیان" یەکێک لەدەقەکانی کردەتە فارسی و هاوکات نووسەرو وەرگێڕ "موکەڕەم تاڵەبانی"یش هەمان تەکستی کردەتە عەرەبی و لەسەروو هەمووشیانەوە وەرگێڕانی کتێبییەکیەتی بە زمانی ئەمازیغی لەلایەن لەکەڕەر و وەرگێڕی مەغریبی "سەعید بلغربی" و لەساڵی ٢٠١٥دا لەمەغریب دەزگای بەاوکردنەوەی "دارئەلکەبەدانی" چاپیکردووە؛ لەنەوەندی خوێنەری

مەغریبیدا ناسنراوەو بەتە یەکەمین کتێبی وەرگێڕدراوی کوردی بە زمانی ئەمازیغی و ئەمەش وا دەکات جگە لەماهیەتی دەقەکان و گرنگییان لەووی ئەدەبییەوە، لەووی مێژوویی و فەرهەنگیشەوە گرنگی خۆیان هەبێت... نووسەری "نهەنییەک لەنێوەڕاستی ڕووبارەکدا" شارەزایی لەزمانی تورکی و عەرەبیدا هەیەو کەمێک بابەتیشی لەو دوو زمانەوە کردەتە کوردی و یەکەکیش بووە لەو نووسەرانەی لەسایتی دروب-ی مەغریبیدا بابەتی ئەدەبی و وتاری بەزمانی عەرەبی بەاوکردەتەوە. هەروەها یەکێک بووە لەو زیندانە سیاسییانەی کەلەڕاپەڕینی ١٩٩١ دا لەلایەن جەماوەری ڕاپەڕیوەوە لەئەمنەسوورەکە ئازادکراوەو هەر پاش ئەوەش شیعرەکی تایبەتی بەموعاناتی زیندان نووسیوەو لە١٩٩٢دا لە"ڕۆژنامەی مەبەندی ڕەشنبیری کورد" لەلەندەن بەاوبەتەوەو وەک زووربەی ئەدیبانی کوردیش سەرەتا بەشیعر دەستی پێکردووەو لەوەشەوە هاتەتە نەو دنیای ڕەماننووسین و گێڕانەوەو خاوەن کەمێک چامەی شیعری بەاونەکراوەش، لەگەڵ ڕەمان و کتێبێکی لەکەینەوەی فیکری کەتائەستا بەاونەکراونەتەوەو وەک لەلەدوانەکانیشیدا هەردەم دوپاتی کردەتەوە؛ زیاتر حەزی لەخوێندنەوەی تێکستە ناوازەو کتێبە دەگمەنەکانە لەوەی کەمومارەسەی کردەی نووسین بکات، لەگەڵ ئەوەشدا تا ئێستا خاوەنی نە کتێبی بەاوکراوەیەوەو ئەمەی خوارەوەش پەرەگرافێکی ناو کتێبی"نهەنییەک لەنێوەڕاستی ڕووبارەکدا"یە:

{هەر لەخەمەوە گومانم لەقسەی ئەو پیرەژنە هەبوو، بەڵام چەندم لەخەمکرد، زاتی ئەوەمنەکرد لەدەرکەکە بدەم یان وەک جاران لەسەر دیوارەکەوە خەم هەڵدەمە ئەودیوەو بچمە ژوورەوە. لەوکاتەدا نمەی باران تێکەڵ بەفرمەسکە ساردەکانم دەبوو کەدەمێک سابوو هەستم بەبوونیان نەکردبوو. هاوکات بایەکی سارد گەمەی بەگەڵا زەردەکانی درەختەکانی نەو حەوشەی ماڵانی کەڵانەکە دەکرد کە دەمکبوو نەمەوانیبووە وەرینیان. لەو ڕۆژەدا پەشئەوەی ئەوە جبهەم، قەچەکی شکاوی کەللەسەرەکە جودا لەجارەکانی تر سەرنجی ڕاکەشام! کووچە و کەڵانەکان وەک جاران نەیاندناسیمەوە و لەپەچ و پەناکانیدا هەستم بەنیگەرانی دەکرد، دەنیابووم پەشتر هەموو ئەوەی کەئێستا دەمبینی شتێکی تربوون، شتێکی چێژبەخش بوون، بەڵام لەئێستادا هەموو ئەوەی کەدەمبینی بەتامبوو، تەنها شتێک کەوەکجارانی لەدەکردمەوە و بەواتایەک لەواتاکان زینددووی دەکردمەوە بینینەوەی ئەودیو دەرکە کەنینەکە بوو}

قوتابیان بوون بەسوتماک و قوربانی بەرژەوەندیەکانی مامۆستایان ... ئاراس سەعید

لەگەڵ دەسپێکردنەوەی ساڵی نوێ خوێندنی 2020-2021 دەرگای خوێندگاکان بەووی قوتابیانی زەرنی زەرد و بەشێک لەخوێندگاکانی زانی سەوزکرانەوە. بەشێکی زەریش لە مامۆستایانی زانی سەوز لەبەر دابین نەکردنی بەرژەوەندیە ئابوری و سیاسیەکانی خەیان دەرگایی قوتابخانەکانیان داخستووە و دەیانەوە پەسەی خوێندن لەکەرتی گشتیدا ئیفلیج بکەن. حوکومەتی هەرەمی کوردستان بەهەی شکستی حوکومەانی ناشفافی نایەکسانی داهاتەوە وبەووی و قەیرانی ئابوری بەتەوەو توانای جبەجێ کردنی داواکانی مامۆستایانی نیە. لەم چوارچیوەی ململانێیەشدا حوکومەت و مامۆستایان قوتابیان دەکەنە قوربانی و سوتماکی ناکەکی و سیاسەتی خەیان. وەزارەتی پەروەردە بەم بەیاەی ئەمە لەسەر پەسەی خوێندنی ئەمساڵ بەاوی کردەوە. نەک لەبەرژەوەندی قوتابیاندا نیە، بەکو ئیفلیجکردن و خنکاندنی تواناکانی قوتابیانە، چونکە لەبەشێک لە خوێندگاکان خوێندن دەستی پێکردووە و تەواوی بەرنامەکانی خوێندن بە تاقیکردنەوەکان لەکاتی خەیدا جبەجێ دەکرێت. ئەو قوتابیانەشی بەهەی مانگرتنی مامۆستایانەوە لەخوێندن بە بەش بوون دەبە لەکاتی خەیدا ئامادەیی تاقیکردنەوەکان بن و زیانێکی گەورە دەکەن و لەم سیاقەشدا، دەبنەقوربانیەکی گەورەیی چاوچنۆکی و بەرژەوەندیەکانی مامۆستایانی مانگرتوو.

مامۆستایان ئەوچینەن کە مارکس بەم شێوەیە باسیان دەکات و دەڵێت؛ "ئەمانە دژی بەرژوازی خەبات دەکەن بە ئەوەی بوونی خەیان وەکو چینی ناوەڕاست، لەلەناوچوون ڕزگاربکەن، کەواتە ئەوانە شەشگەڵ نین، بەکو موحافزکارن، لەوەش خراپتر و بەدتر ئەمان کەنەپارەزن و چونکە دەیانەوەت چەرخ و ڕەوتی مێژوو بە دواوە بگەڕێننەوە".

مانگرتنی مامۆستایان وەکو؛ چینێک داواکاری خەیان لەپەدانی مووچە و کەمەڵک مافی تایبەتی خەیان کورت دەکەنەوە. لەکاتێکدا هەموو توێژ و چینە ژێردەستەکانی خوارەوە لەم ماف و ئازادیانە بە بەشن.

کۆاتە مامەستایان تەنها ماف و موچە و ئازادیان بەخەیان دەو وەکو چینێک نەوەکو ئەوانی تر.
مانگرتنی مامەستایان، لەئەستا خزمەت بە نیولیبەرالیزم و سیستم دەکات، قوتابیان و منداڵی هەژارانیش سوتماکی ئەم مانگرتنەن ونتر، مامەستایان لەدژی چینی خوارەوە کاردەکەن ئەوەش بەشێوەیەکی ئاشکرا لەئەستا دەبینرێت، ئامانجی مامەستایان پەکخستنی پرۆسەی خوێندنە لە کەرتی گشتیدا، مانگرتووان دەرگایی خوێندگایان داخستوەو، کەچی لە پەیمانگاو کەرسە تایبەتکاندا، بەپارە قوتابیان فەردەکەن و تەواوی پرۆگرامی خوێندن تەواو دەکەن.
بەتایبەتکردن و وانە وتنەوەی تایبەت تەنها زیان بە قوتابیانی کەمدرامەت و هەژاران دەگەیەنێت و توانایی دابینکردنی پارەی خوێندنیان نیە و دەبنەقوربانی مەرامە گەاوەکانی ئەم چینە موحافزکارە. بۆیە قوتابیان پێویستە لەچوارچێوەی ڕەخراودا خەیان ڕەکبخەن و بەژێنە سەرشەقامەکان و فشار دروستبکەن لەسەرحوکومەت دژی ئەم بارەخەی مامەستایان ڕوبەڕویانی کردەتەوە. یان کردنەوەی دەرگای خوێندگاکان، یان قەدەغەکردنی وانەی تایبەت.

پەوانەی چاکسازی باش بوونی گوزەرانی خەڵکە نەک پروپاگەندە! ... سەردار عەبدوڵا حەمە

ئەم ووتارە لە سەر بەشکی قسەکانی مەسرور بارزانیە لە پەرلەمانی کوردستان لە ٥ی تشرینی یەکەمی ٢٠٢٠
سەرەنجام سەرکی بە ناو حکومەتی هەرەمی کوردستان مەسرور بارزانی ئامادەی پەرلەمان بوو بەویستی خەی نەک لە سەر بانگهەشت کردنیژمارەیەک پەرلەمانتار.
مەسرور بارزانی لە سەرجەم قسەکانیدا هەوەی ئەدا شکستی کابینەکەی بخاتە ئەستەی کابینەکانی پەش خەی و حکومەتی عەراق و نەبوونی دەوریسەرەکی کەرتی تایبەت .

کابینەکانی پێشوو هەی سەرکی ئەم باردەخەی ئێستان لە قسەکانی مەسرور بارزانیدا لە کاتەکا ئەوانیش هەمیشە ووتوویانە چاکسازی دەکەن !!

هیچ یەک لە کابینەکانی پێشوو نەیانووتوە چاک سازی ناکەن چ لە کاتی پروپاگەندەی هەڵبژاردنەکاندا بوو بێت یا دواتر هەمیشە درەی باشتر کردنیبژێوی خەڵک و ڕووبەڕووبوونەوەی گەندەڵیان کردووە وەک ئەم کابینەی ئێستا . بە پێی قسەکانی مەسروربارزانی بێت کابینەکانی پێشوو درەیانکردووەو چاکسازیان نەکردووەو خراپسازیان کردووە و کێشە و گرفتێکی کەڵەکە بووی زەریان بە ئەم جەهەشتووە بەیە بارودۆخەکە بە ئەو کۆنتەڵناکرە یا قورسایی زەر لە سەر ئەو دا ئەنە . هەر بەم بەنەوە داوای چاوەروانی زیاتر دەکا لە خەڵکی کوردستان پە یان دەڵێ بە یەک ساڵیکابینەکەی ئەو مەحاڵە سەرکەوتن بە سەر ئەو گرفتە کەڵەکە بووانەدئا بێتە دی و دەبە کاتی زیاتری بە دابنێن . دیارە هەشتنەوەی خەڵک لە چاوەروانیداتەنها قسەی مەسرور بارزانی نیە سەرجەم کابینەکانی پێشوو تر ئەم کارەیان کردووە هەموو بیرمانە لە نەوەدەکاندا لە بەرانبەر ناڕازایەتیەکاندادیانووت حکومەتەکەمان ساوایە و دواتریش بیانووی داعش و ئاوارەکان کرایە کەرەستەی هەشتنەوەی خەڵک لە چاوەروانیدا ، ئەمە تەنها پیشەیکابینەکانی پێشووش نەبووە بەڵکو هەمیشە حکومەتە بەرژواکان شتەکیان کردووە بە کەرەستە بە هەشتنەوەی خەڵک لە چاوەروانیدا وەک کاتی خەیحکومەتی بەعس دەیووت جارە لە شەڕداین لە گەڵ ئێران و جارێکی تر دەیووت لە شەڕداین لە گەڵ ئەمریکا و ووەاتانی ڕۆژ ئاوا. نیشتمان لەمەترسیدایە با دوای ئەمانە ئاوگەڵ دەکەین .

خەلکی کوردستان هەقیەتی بپرسە کابینەکانی پێشووش هەرخەتان بوون هەرپارتی و یەکێتی بوون خە حیزبی تر نەبوون بەچی هەشتتان ئەو هەموگرفتانە کەڵەکە بە ؟ بەچی زوو نەتان گەیین؟ یا ئەگەر ئەوەندە گرفتیان کەڵەکە کردووە وەک ئەوە مووچەیان لە کاتی خەیدا نەداوەو قەرزێکی زەریانکردووە و هتد دەبوو لەپرسینەویان لەگەڵ بکردنایە ، باشە ئەگەر وایە ئەوەندە کابینەکانی پێشوو بە توانا و شکست خواردوو بوون چۆنە دواتر هەرلە ناو حیزبەکانی خەتانەوە هەڵتانبژاردن بە پلەی باڵاتر ، نیچیروان بارزانی کە سەرکی زەربەی کابینەکان بوو کردتانە سەرکی هەرەمیکوردستان و بەرهەم صالحتان کردە سەرک کەماری عەراق.

. دەبە لەوە ڕیاکارانە تر چی بێت کە کابینەکانی پێشوو بکەیتە هەی بەرەو پێشنچوونی بە ناو چاکسازیتان یا بە مانایەکی تر شکستان .

حکومەتی عێراق یەکە تر لە هەکارەکانی ئەم بارودۆخی کوردستان بوو لە قسەکانی مەسرور بارزانیدا چونکە مووچەی نە ناردووە و بودجەی پێنەداون ، باشە ئەگەر ئەوە هەکار بووە بۆچی واز لەو حکومەتە ناهێنن ؟ بۆچی لە بۆغدا ناکشێنەوە و بۆچی کار بە ئەنجامی ریفراندەم ناکەن ؟ بۆچیپلە و پەستان وەرگرت ؟ سەرکی کەمار و چەندین وەزیر و ئەندام پەرلەمانی حیزبەکانتان لە بۆغدا بۆچیە ئەگەر خەرکیان نیە بە خەکی کوردستان؟ئەم جەرە قسانە مایەپووچ دەبنەوە کاتە ئەوە بە کردەوە بۆغدا بە دەست دەزانن و بە قسەش بە دوژمنی دەزانن. مەسرور بارزانی لەلایەک دەیووتبارودۆخی خەلکی کوردستان باشترە لە دەوروبەرکانی خۆی مەبەستی ئەو خەلکی ژێر دەسەاتی حکومەتی عەراقە کەچی چاوەروانی مووچەوبووجەی ئەو حکومەتەش دەکا ئەمە ئەوە ناگەیەنە ئەو حکومەتە باشترە لە ەووی دارایيەوە ئەمە لە لایەک لە لایەکی ترەوە ئەو حکومەتە هیچ نەبەهەموو مانگە مووچەی خەک دەدات بەەام جەنابی مەسرور ئەوە ئەوەش ناکەن بۆچی خەلکی کوردستان باشتر ئەژی هەردوو لاتان دوو دەسەاتیدزو مافیان نەخەکی عەراق و نە خەکی کوردستان ژیانەکی شایەستە بە مرۆڤیان نیە لە سایەی ئەوەو .

نەبوونی دەوری کەرتی تایبەت لە قسەکانی مەسرور بارزانیدا هەکارەکی تر بوو بە شکستەکەیان بە یە پە ی وایە کەرتی تایبەت ئابوری کوردستانپەش دەخات !! ئەمە لە سەرتاسەری جیهاندا نیولیبرالیزم ئەم پروپاگەندەیە دەکا کە گوااییە دەبە گرنگی بەکەرتی تایبەت بدرە . باشە ئەوە جیهانیسەرمایەداری نابینن کە لە ژێر سایەی نیەلیبرالیزمدا لە چ قەیرانەکدا یە ؟ چونکە کەرتی تایبەت بەدوای قازانجی شەتانەوەیە بە ئەمەش نرخ و بەهایکاەاکانی بەرز دەکاتەوە ئەوە لە لایەک لە لایەکی تر بە ئامانجی قازانجی زیاتر کرەکار لە سەر کار دەردەکا و کرە ی کەم دەداو سەعاتی کار زیاتردەکا تاوای لە دەت هەزی کەینی کاەاکان کە زەربەی خەلکە نامەنە ، کەم دەبەتەوە بەیە قەیران لە دوای قەیران ەوو دەدات ، سیاسەتی کەرتی تایبەتلە جیهاندا ەوو لە شکستە . مەسرور بارزانی هەر لە میانەی قسەکانیدا لەم بارەوە ووتی(خە ئەمە سیستەمی سەشیالیستی و کەمەنیستی بنیاتنانین)، ئەو پە ی وایە ئەو سیستەمە باش نیە بە گەشەی ئابوری . هەر بە بیرهەنانەوە پەویستە نموونەی شوەشی سەشیالیستی ئەکتەبەری روسیا بەنینەوە پاش سەرکەوتنی ئەم شەشە لە ەووی ئابوریەوە چەند هەنگاوەکی کەم نرا وەک نەهەشتن یا کەمکردنەوەی کەرتی تایبەت ئەو کاتە ووەاتیروسیای لە دواکەووتوترین ووەاتی ئەوروپاوە کردە پەشکەوتووترین ووەات لە ەووی گەشەی ئابوریەوە بە جەرەکی لە هات بووە هاوشانی

ئەمریکا ئەوەی کە ئەنجامەکەی چی بوو هەکارەکەی ستالین و ئەوانەی دواتر هاتن نەیانتوانی کارەکانی شەش تەواو بکەن ئەوە باسکی ترە ، یەکەم کارەکشەش لە روسیا کردی کاربای گەیاندە دوورترین گوندی روسیا کەچی ئەوە کاربای کوردستانتان بەی و تا ئەستایش کورستان وەک ٣٠ ساپەشتری لە نەهاتوتەوە کە حکومەتکانی پەشووی عەراق لە ەە ی کەرتی گشتیەوە دابینیان کردبوو .

ئەگەر ئەوە پەتان وایە ئەو ووەاتانەی کە سیستەمەکیان سەرمایەداری دەوەتیە بە ناوی کەمەنیست و سەشیالیستەوە بیانسنن ئەوە هەیەکی گەورەدەکەن. هەرچەندە کەمەنیستی و سەشیالیتیش نین بەام کەرتی گشتیی بنەمای ئابوریانە کەچی گەشیان کردووە لە ەووی ئابوریەوە چین بەنموونە ئەمە کەوتوتە پەش هەموو سیستەمی ئەوروپا ورەژئاواوە بە ئەمریکاشەوە . هەر بەیە من پەم وایە کەرتی تایبەت دەوری نیە لە گەشیئابوریدا چاو لە تورکیا بکەن بزانن کەرتی تایبەت چی لە ئابوری ئەو ووەاتە کردووە . دەبە ئەوەش لە بەرچاو بگرین هەر گەشپەدانی ئابوری گرنگنیە گرنگ دابەش کردنی سامانە بە شەویەکی یەکسان گرنگ ئەویە بزانین کام سیستەم لە قازانجی چینی کرەکارو زەحمەتکەش و چینە کەمدەرامەتکانە تا کەرتی گشتی بادەست بەت ئەم چینە خەش گوزرەانتر دەبەت دەبە سیستەمە هەبژەرین کە سامانی کەمەگا بە هەموو کەمەگابەت نەک بە چەند کەسەک.

بیانووی کورەنا یەکە تر لە هەیەکانی بەرەو پەشەوە نەچوونی چاکسازیەکان بووە لە قسەکانی مەسرور بارزانیدا، وەک پەشتر ووتم دەسەاتەبەرژواکان هەمیشە بیانوویەکیان هەیە بە خراپی بارودەخی خەک. پرسیار ئەویە لەرەدا ئایا کورەنا کاریگەری هەبووە لە سەر ژیان و بارودەخیخودی مەسرور و باوکی و برازاکانی و سەرجەم بەرپرسان؟ نەخەر ئەی کەوایە نابە هەکاریش بەت بە خراپ بوونی بارودەخی خەلکی کوردستانیش، لە کاتەکا سیستەمەکی حوکمەانی ئینسانی و عادیلانە هەبە بەیە گرفتەکە کەرەنا نیە بەکو سیستەمی ناعادیلانیە، دابەش نەبوونی سامانی ووەاتە بەعادیلانە . دەبوو کورەنا ببوایەتە هەی چاکسازی زیاتر نەک بیکەنە گرفت بە خەک دەبوو لەم کاتەدا سەروەت و سامی دزراو دابەش بکرە بە سەرخەکیدا بە ئەوەی خەلکی پارەزراو بە لەو قایرەس و پەویستیان بە کار کردن و چوونەوە دەرەوە نەبە وەک لە کەمەگا پەشکەوتووکاندا هەر ئەوکارە کرا ، بە پەچەوانەوە کەرەنا بوو بەخەر بە دەسەاتداران بازرگانی و بەقاچاخ بردنی نەوت و هەنانی دەرمانی ئیکسپایەر و بووە هەیدەسکەوتی زیاتر بە خەیان بەام چینەکانی خوارەوە ژیان و

گوزەرانیان خراپتر بوو بەهۆی ئەم پەتاوە.

دوا قسە ئەوەیە ئەگەر چاکسازیەک بارودۆخ و ژیانی خەڵک باشتر نەکا ئەوە چاکسازی نیە و پرۆسەی چاکسازی فریوکاریەو درۆیەکی گەورەیە ئەمکابینەش هەر لە هەوەی ئەوەدایە خەڵک خەشخەیاڵ بکا بەوەی کاتی زیاتری بدەنە تا چاکسازیەکانی بکات و خەڵک لە چاوەڕوانیدا بهێڵنەوە تاکاتێکی نادیار لە ماڵەوە بن و نەیەنە شەقام بە داواکانیان ، خەڵکیش لە برسیەتی و لە هەژاریدا ڕاگرن و خەشیان لە تەری و دەوەمەندیدا بهێڵنەوە . ئەم کابینەش وەک ئەوانی پێش خۆی نە ئەتوانە چاکسازی بکا و نە ئەتوانە دەسەڵاتێکی دادپەروەرانە دابین بکات بە خەڵکی کوردستان بەیەچارسەر ڕاماڵینی یەتی .

سەردار عەبدوڵا حەمە
٦/١٠/٢٠٢٠

خیانەت ... سەلام عومەر

نامەیەکم دایە دەست با

هەور هات و لەی تەڵ کردم

رازەکەشم بە مەی سپارد

ئەویش هات و لەی سە کردم

* * *

نامەیەکم دایە دەست با

تا بە نیشتمانی ببا

پەم وانییە نەنامەی من

نە ئازادیش بەکەس بگا

***

نامێکم داێ دەست با
ڕەشبا لە ئاسمان دەاندی
پێکانی مێژوو کۆتن و
خیانەت بەئاشکرا فڕاندی

مانیفێستی عەشق.. بەشی کۆتایی.. تەکست: ستیڤان شەمزینی

تە ژێیکی خەمباری، منیش لە میتاڵی خەم دروستکراوم
تە ئاوازێکی تەنیای، منیش مایسترۆیێکی بەدەنگ
وەرە ئازیزم، پێکەوە سیمفۆنییێکی غەمبار
لە ئەشق دروست بکەین

من دزم، دەمکە دەی تەم دزیوە
تەش دزی، لە مێژە هەستەکانت دزیوم
ئەمە هەردووکمان دزین، تە رووناکی ڕەح و
منیش ئاگری بەتینی ئەوینم دزیوە

ئەو بەسەیە قرچەی دەی منە
چوونکە چیتر بەرگەی ئەم دەزەخی دابڕانە ناگرێت
ئەو گریانە خەمگینە نەتەی قورگی منە
چوونکە تەنیا بەم ئاوازە شیوەنی فیراق دەکات

تە خەونت بینی و گووتت خەشم ئەوەی
منیش خەونم بینی و گووتم خەشم ئەوەی
لەناکاو لە خەونی قووە ڕاچەکین و

سەرتای دابەانەکی جاویدانی دەستیپەکرد

ئەشق سەرتای دەستپەکردنی دابەانە
دابەان سەرتای دەستپەکردنی ئەشقە
دابەان سەرتایە و کۆتایشە

ئەشق گەردەلوولەک بوو
ئەستا و ئایندەی هەگرتم بەرەو دوورگەی ئازار
ئەشق شەپەلەکی تووەبوو
ئاەاستەی کەشتی خۆنەکانمی گەی بەرەو نادیار

کاتەک من ئاشق بووم هەموویان پەدەکەنین
کاتەک من دابەام هەموویان پەدەکەنین
ئیدی هەر پەکەنین....

لە فەرهەنگی ئەشقدا، دوو وشە هەن
مانای رەنجی ئاشقانەی من شی بکاتەوە:
گریان و دابەان

حەزئەکەم چی جوانی دنیایە بیخەمە شیعرەکەوە بە تە
حەزئەکەم چی گووەە بیکەمە چەپکەک ئەویش هەر بە تە

چەند دەتەوە بەە، چەند دەتەوە دوور بکەوەرەوە
چوون لە جوگرافیای دەم دەرناچی
ئاخر تە نازانی ئەشق مەملەکەتەکە لەناو دەی من

من و تە لە پەدەشتی بەئاگایدا بووین

سۆز حرامکراوەکانمان لێکردەوە و
هەموویانمان خوارد
بەمە بە ئاگا هاتینەوە و
لە ناو دەزێخی عەشقدا خەمان دەزییەوە

عەشق راکێشانی بەردەکەی سیزیفە
عەشق خلەربوونەوەی بەردەکەی سیزیفە
عەشق رەنجکێشانی بە ئەنجامی سیزیفە
عەشق دیوەکی تری بە سیزیفبوونە

سەپتەمبەری 2015
دیسامبەری 2016

ئەمانیا - بیلەفەد

تێبینی: هەموو بەشەکانی ئەم پەستراننە لە کتێبی شیعریی "بەتیشکی عیشقت ئەدرەوشێمەوە" لەلاپەڕە 21-74 چاپ و بڵاوکراونەتەوە. کە ئەو کتێبەش بە چاپی کاغەز لە سەرەتای ساڵی 2017 لە ناوەوە و دەرەوەی وڵات بڵاوبووەتەوە.

ساتپژانی مەمەک … شیعر/کاوە عوسمان عومەر

(١)
فریشتەیەک لە ئازار، ڕەشتنەک..
خەراتر لە ترپەی دڵی کات،
وشەیەک پە ئەستا،
وەرزەک پە گوڵی ژەهر
چنگە بەدەنگی،،،

هەشتا لەوی ئەو ..
گوەچنینی زەردەپەڵە بوو

(٢)
هەر لە وەرزی خەڵەمەشی جەنگا بوو،،
من تەم ناسی،
تە منی شەختەت لە ئامەز گرت،
کەسمان ئەستا نە بە زمانی..
پەپولە ئاویەکان قسە ئەکەین،
نە باڵەکانمان...
وەک ئەوسا بەلەمی پە چرای،
ناو دەریاچەی یاخیبونە

(٣)
کە لە ئامەزی شەختەبوتدا..
بوە پەیکەرەک لە خەڵەی ڕژاوی کات...
لەگەڵە دوا زەدەخەنە یدا،
شەپەلەک سیمرخیش..
لە باڵیاندا.

(٤)
گەر پشکەکانی سەرپەنجەکانت
لە دوریما بتەزن، ئیتر بزانە،،
سرکیی وشەم تەلبەندی کات ئەبرە،
ئەوتا لە بەردەم چرای کز سوتاوت..
چیرەکی تیشک پژانی مەمکە،
گەرئاوەنە شینەکانی کەچیشت،،
وررد ..و خاش..بە..
یادەوەریەکانت، ،،
ئەبنەوە بە مرواری...
نەو ەستە چنراوەکانی چاپتەرەکی تر..
لە سروتی ئەفسونم

(٥)
کیوەک لە خەونم بری تا گەیشتمە..
کەشکت لە فرمیسک و،،
پەلە هەورەک،،
لە خوەنی قەترانی ڕژاو

(٦)
لە کەناری لمینا ،
دوا نوسینی ناوشوشەی ڕەحی خۆی..
بە شەپۆلە زیوەیەکان سپارد،
سەرگوزشتەی سەرکەشی کەشتیەکی مەستە،
بە سەمەرە قەشەنگەکانی بوون..و..
چارەکە کەی هەوری گەینەو..
سامایشی ، ،،
ئەشکەنجە ڕەژنەی ونبوون

(٧)
پایزەکی بەڕەنگە
وەک تەی پەل و گەڵا ی وەریو،
پایزەکی تینووی بەنمەیە..
وەک تەی پەڕیو لە ژەر تەمتومانی..
دوای جەنگە ڕەش و سور و بەڕەنگەکان،
چی شاکارەکی لە نامەیی،،
چی تروسکە یە کیت..
وە وئاوەزان،،
بە تەکستی پەرتوکی مەرگنوس

(٨)
گەر نازانیت،،،،
برینەک لەسەردەتە،
ڕەش، و قەترانی ،،
تا بە گەورەترو ترسناکتر..
لە لەوی شەقارشەقاری،
گەردونەک لە تەنیایی …
و بەدەنگی ڕەها.

(٩)
ئەوارەیەک زەردتر،،
لە ئآلتونی چاوی خەر..
وشەیەک، وەک گەڵایەکی بەگیان،
لە زارت وەری،،
تەکستی دونیەک،،
بە ئەندازەی خوەپژانی کاژەرەک، دەنیاییدا..
لەوەی هەرگیز ناگەڕێتەوە ئەرە،،

منیش هەر ئەوەندەم پێت وت،،
پارادیسم، دوو فەرسەخ لە تەنیایتەوە دورە
گەر تەزەک لەشە قەی بادەی،
وەک ئەوسای نەورەسییت...
هەر ئەگەیتە دەروازەی پارادیسم.

(١٠)
ئەبارەمەو...کە تە نامەنی..
باوەرم بە نەرگزی ساتەکانتە..
چەپکە زەردەخەنە بەنتەوە ،
بەردەم دەرگای سپی چاوەوانیم،
بەیام نە کاتی ئەوەم ماوە..
بە تەرزەکانت چرە کەمەوە،
تەش وەک ئەوسا
وشەکانت،،
نابنەوە بە چەپکە زەدەخەنە.

(١١)
کە باهەزی جەنگەکی تر
گوڵە خەڵەمەشیەکانتی..
ژاکانە بەر پەنجەرەم ،
لەسەر کورسیەکەم ،
دوا پەکی ڕامان..
بە یادی وەرینی ..
ساڵە گوەزومردیەکانی ..
خەم و خەت ئەخەمەوە

(١٢)
کە بومە وە دەریاوان،
هەمو شەکەتیەکانی...
پشت دەریاو،
شەختەبووونی خوەن،و...
خەکوشتنی شەپەلە خەشبەختەکان..
و..بەردبونی دەت بە باس ئەکەم

(١٣)
تاسە ی شەپەلەکان..
چیتر بە من تیمار ناکرە،

ئەی نەسیمە تەنیاکەی..
بەدەر لە کات و شوێن،
شینم کەرەوە بە رەنگی زەریا،
چیتر ئاناگەم دەنەوایی…
ئەستێرەیە باڵ وەریوەکان بەمەوە.
پەنجەکان بونەتە تەڵاشە بەرد…
دەیش چنگە سوتماکی چاوەوانیە..
پەئاناگەم…
لە تیمارکردنی لەوی تینوی…
ئەم هەمو گوڵە ئەفیلیا..
شەکەت و ماندوو وەریوەی…،
چنگە ژەهراویەکانی سوەتانی جەنگ.

(١٤)
کە دوا کەشتیش نەگاتە کەنار..
دەریاش لە وەرزی جەنگا،،
ببەتە بیابان….
تا ئەتوانیت بنوسە،
لەو نامانەی هەرگیز نامگەنە..
یان بە خامەی سەرابیت..
دەستەک بکەشە،
خنکاو لە ژەر ئاهی بارانە…
بە رەنگ و تەزیو،
وەک روخساری نامەیی تە

دوو ئەستێرەی گەش گەش … عەلی حەمەشید بەرزنجی

چەند خەش کە مرۆڤ لە ژیاندا و دوای مردنیشی تایبەتمەندیی و جوانیی و کار و کردەوەکانی ببنە پەناسە بەی و جەگەی شانازیش بن لە نەو کەمەگەکە یاندا.ئەمە ئەگەر لە دنیا ڕەنگین و ڕازاوەکەی ئەدەبیاتدا بەت ڕوونتر دەردکەوەت و تیشک و پرشنگی گەشی هەموو

لایەک دەگرەتەوە.کە دەبێت ئەدەبیات ئەوە زۆر بواری نوسین دەگرەتەوە و لەخۆ دەگرێت،هەر یەکەشیان کەسانی تایبەتمەند و پسپۆڕ و شارەزا کاری تێدا دەکەن و لەوەوکار و بەرهەم و بابەتکانیان بەخەڵک دەناسێنن کە زۆر جار هەندەکیان وەکو پووری هەنگ خەڵک لێیان کەدەبەتەوە و چێژی لێوەردەگرن.هەندەک کەسیش هەیە زیاتر لە بوارەکی ئەدەبییدا کار دەکات و سەرکەوتوویی خۆی بەبەرهەمکانییەوە سەلماندووە.لە ئاسمانی ئەدەبیات و مەژووی کوردیدا وەک ئەستێرەی گەش دەردەکەون و دەبنە مایەی سەرنج.لەرەدا دوو ئەستێرەی گەش گەش،دوو مرۆڤی بەتوانا و بەهرەمەند،دوو کەس کە لەلای گشت خەڵکی کوردستان ناسراون و دیارن باس دەکەین،کە هەردووکیشیان تەنها پێنج ڕۆژیان بەین بوو کە وەک ئەستێرە کشان و گەیشتنە دوا مەنزڵی ئەبەدیی خۆیان،ئەوانیش مامەستا (ع.ع شەونم) کە ١٠/١٠/٢٠٢٠ و مامەستا(عوسمان محەمەد هەورامی) یە کە ١٥/١٠/٢٠٢٠ کۆچی دوایی کرد و زیانێکی گەورەش لە ئەدەبیاتی کوردی کەوت .

حەمەصالح قەرەداغی.....ع.ع شەونم.....عەلی حەمەرەشید بەرزنجی

کەمن ئەو مرۆڤانەی کە وەکو ئەمان کەمەک تایبەتمەندی جوان کەیان بکاتەوە و تێیدا سەرکەوتوو بن،دوو شاعیر،دوو نوسەر و زمانزان و شارەزا و بەسلیقە و ورد و بوەر،هەردووکیان کەمەک کتێبی بەنرخ و گرنگ و بەسودیان لە چەند بوارەکی جیا جیا دا پێشکەش بە کتێبخانەی کوردی کردووە و تا هەتایە ناو و ناوبانگیان بە زیندوویی دەمێنێتەوە.ئەوەی یاتر وایلەکردم کە ئەم بابەتە بنوسم ئەوەیەکە هەردووکیان سوارچاکەکی شارەزا و لەزانی بواری ئەدەبیاتی منداڵان بوون،خاوەنی چەندین شیعر و ئەپەرێتی پەروەردەیین،دوو مامەستا و پەروەردەکاری بەتوانا و خەمخۆر و دەسزی منداڵانی کورد بوون،هەرچەندە ئەوان بەتەمەن لە من گەورەتر بوون بەڵام وەکو

هاوە وا بووین و زۆر جار پێکەوە گفتوگۆمان دەربارەی ئەدەبیاتی منداڵانی کورد کردووە ، ئەوان دەریایێک بوون لەزانیاری،ئاسمانێک بوون لە ئەستێرەی وشە و نیشتمانێک بوون لە جوانی و وەفا و خۆشویستی.ئەوان دوو دەنگی زوڵاڵ و دوو گەنجینەی بەبەها و سەنگینی وشەی کوردی بوون.من بە تەلەفون و دانیشتنیش لەگەڵ هەردوو مامۆستای ئازیز(ع.ع شەونم)و مامۆستا (عوسمان محەمەد هەورامی) دا پێیوەندیمان هەبووە و،کە ئەدەبیاتی منداڵان بە جوانیی و ناسکیی خۆی ئەو شانازییەی پێبەخشیم کە ئەو پێیوەندییەم لەگەڵ ئەو دوو شاعیرەدا دروست بکەم.تا کۆتایی ژیانیشیان ئەو پێیوەندییەمان هەر بەردەوام بوو.ئەو ماوەیەی پێشوو خەریکی نوسین و ئامادەکردنی بابەتێک بووم بەناونیشانی(دایک لە شیعری منداڵاندا) مامۆستا عوسمان لەگەڵی (ماسنجەرەوە) چەند شیعرێکی خۆی بە ناردم کە بە (دایک و خۆشویستی دایک) نوسیبووی و زۆر بابەتێکشمی بەلاوە باشبوو.زۆر گەرام نەو گەڕاوە تایبەتەکانی منداڵان و ئەو کتێب و نامیلکانەی کە دەسەزانی ئەو بوارە بە منداڵانی کوردیان نوسیبوو،بەیە کەمەکی زۆر شعرم کەکردەوە کە بە دایک نوسربوون.بەڵام شیعرەکم لەبەر بوو کە نەمدەزانی خاوەنەکەی کێیە،بەیە منیش پەرەشی ئەوە بووم کە خاوەنەکەی بدەزمەوە ،دوای گەڕانی بەناو هەندێک لەو دیوانانەی کە خاوەنەکانیان شیعریان بە منداڵان نوسیوە وەک (زەوەر، بەختیار زەوەر، بەکەس،کاکەی فەلاح،لەتیف هەمەت،ع.ع شەونم....) بەم نەدەزرایەوە بەیە وام بەباش زانی کە پرسیار بکەم ئەوبوو تەلەفونم بە مامۆستا ع.ع شەونم کرد و دواتریش بە مامۆستا عوسمان محەمەد هەورامی کە هەردووکیان زیاتر بە بەکەس دەچوون بەڵام لە دیوانەکەیدا نەبوو،تا وەڵامەکانیشیان لەیەکەوە نزیک بوون،بەڵام کەسیان دەنیا نەبوون ،ئەوبوو دوای ئەوانیش لە زۆر کەسی ترم پرسی کە کەسانی شارەزا و ناسراو بوون لە بواری ئەدەب دا.هەندێکیان دەیانوت شیعری (ڕەشیدی مەلا عەلی) یە و بەڵام هەر ئەوانیش دەنیا نەبوون . ئەمەش تەواوی شیعرەکەیە و دەنیاشم کە زۆرتان بیستوتانە دوور نییە لەبەریشتان نە بێت چونکە ساڵانی پێشوو لە پەڕگرامی خوێندن دا هەبوو ناوی خاوەنەکەشی هەر لەسەر نەبووە.بەیە ئەوەشم باسکردو تەواوی شیعرەکەش دەنوسم، بەڵکو بەبەڵگەوە کەسێک ناوی خاوەنەکەیمان پێ بەڵێت.

کۆمەڵێک لە نوسەران و شاعیران و هونەرمەندانی پواری مندالان لە گەشتێکی گۆڤاری (گوڵەکان).....

دایکی شیرینم چـند خـشـویستی
بـ ژیـانی من چـــندە پـویستی
لـبـر من بـشـــو ئازار ئـکـشی
نـکوو دەرکـــــوم تاکو دامپـشـ
بـلایلایـی خـــش ، ئاوازی شیرین
من ئـکـیتـ خـو دەم بـ پـکـنین
لـــــ نـخـشیما ئـگـیتـ فریام
چـارەسازمی کـــ وەختـ گریام
بـسـرمـای زستان پارەزگـــارمی
بـ هـــــاوین ئـاوی سازگـــارمی
ئـوەندی کـــ تـ منت خـشدەوە
من سـد ئـوەندە خـشی تـم دەوە

دانیشتن و گفتوگـ لـگـ ئـو دوو مامـستا ئازیزەدا هـندە شیرین و خـش بوو حـزت دەکرد تـواو نـبـت و گوـیان بـ بگریت و تینوـتی خـت بـ بارانی وشـکانیان بشکـنیت،کـ ئـدووان بـ تامـزرـوـ گوـکانم شل دەکـرد و پـرـشـی ئـوـ بـووم کـ زیـاتر و زـرتـر قسـ بکـن،چیـت بپرسیایـ بـنمونـوـ دەهاتنـ وـام.مامـستا عوسمان تا ئـم دوایـیـش دەیتوانی کـ بـتـ بازاـ بـام بـ کـمی ، نـشتـر گـریـکیان بـ ئـنجام دابوو ئـمـش کـمـک لـ نوسـر و شاعیران سـردانمان کرد ،زـری پـخـشبوو هـروـها زـر قسـ و بـسـرهاتی خـشیشی بـ گـاینـوـ من و کاک ئـمین محـمـد و کاک سـردار قادر و مامـستا ئـحمـد حسـن و مامـستا عوسمانی ناری زادـ و کاک شـخ ـوفی شـخ جـمیـل

بووین. بەڵام دەمان نەهات داوای لێبکەین کە وێنەیەکی لەگەڵدا بگرین چونکە ئەو لەناو جێدا کەوتبوو.چەند جارێکیش لەگەڵ کاک ئەمین محەمەد و مامەستا ئەحمەد حسێن و زانیار سەردار قەگەیی سەردانی مامەستا ع.ع شەونم) مان کرد.جارێکیش من و کاک ئەمین لەگەڵ مامەستا حەمەساڵح فەرهادی و جارێکی تریش لەگەڵ کاک ئازا یوسف سەرنوسەری گۆڤاری جەلانە و کاک سەرهەنگ غەریب کە لە هەولێرەوە هاتبوون سەردانی مامەستا ع.ع شەونممان کرد. زەر جاریش هەرخەم لەگەڵ کاک بارانی کوەم دەچووین زەری پەخەشبوو باران زەر بچوک بوو بەڵام شیعری لەبەر بوو بەی دەوت کە شیعری ئەویشی لەبەر بوو،شیرینی دەدایە.. باران وێنەشی دەگرتین..من بەرهەمی خەم بە برد و گۆڤاری(ئاری) یشم بە دەبرد کە خەم سەرپەرشتی دەرکردنیم دەکرد،زەری پەخەش بوو،ئەویش کتێبی چاپکراوی خەی دەکردینە دیاری.ئەو دوو مامەستا ئازیزە لەو تەمەنشدا هەر چالاک و لەکاردا بوون، بەردەوام بوون لە نوسین،هەردووکیشیان خەتەکی جوانیان پەوە بوو.مایەی خەشحاڵیمە کە کاتەک هاوڵەی شاعیرم کاک ئەمین محەمەد خەریکی کەکردنەوەی دیوانەکەی مامەستا ع.ع شەونم بوو من زەر لە شیعرەکانم تایپ کرد ،هەروەها جارێکیش کە چووم بە سەردانی داوای لەکردم کە چەند شیعرەکی هەبوو بەی تایپ بکەم،یەکەک لە شیعرەکانی بە سلەمانی بوو کە تازە نوسیبوی.بەم تایپ کردوو لەسەر سیدییەک بەم بردەوە، بەڵام بیرم چوو بوو هەر لەو سیدییەدا چەند شیعرەکی خەیشمی تیابوو کە ەایکەشابوو تەلەفونی بە کردم و دایەوە دەستم .جەی خەیەتی لەرەدا باسی ئەوەش بکەن کە ستافی گۆڤاری (گوڵەکان) کە گۆڤارەکی تایبەت بوو بە مندالان سالانە گەشتەکیان بە نوسەران و شاعیران و هونەرمەندانی بواری مندالان ساز دەکرد بەتایبەتی ئەوانەی کە لە گۆڤارەکەدا بەرهەمەکانیان بەاودەکردەوە بەڵام ئەمسا نەمانتوانی ئەو گەشتە بکەین،لەو گەشتانەشدا مامەستا عوسمان محەمەد هەورامی لەگەڵ سەرجەم بەشداربووواندا بەگفتوگە و بەخشینی زانیارییەکانی سودی پەدەگەیاندین و هەمیشە بە ماندوو بوون بە چالاکی لەدەوری خەی کەی دەکردینەوە. نوسین دەربارەی ئەم دوو ئەستێرە گەشە درەوشاوەیە تەواو نابەت ، بەڵام گَەانەوەی ئەم بیرەوەریانە خەشویستی ئەوان زیاتر دەردەخات و تا هەتایە لەیادمانا بەنەمری دەمێننەوە.ەحیان شاد و گەیان پە نور بەت.

کۆمەڵێک لە نووسەران و شاعیران و هونەرمەندانی بواری مندالان لە گەشتێکی گۆڤاری (گوڵەکان).....

١٦/١٠/٢٠٢٠

وەرزەکانی ساڵ ... محەمەد بەرزی

ساڵێ چوار وەرزی تیایە
ئاو و هەوایان جیایە

زستانی بەفری زۆرە
ئاو دەبێ بە چلوورە

بەهارەکەی گوڵ پێشە
سێیران و گەشتی خۆشە

هاوین گەڵای گەرمایە
بە مەلە بە هاوتایە

پایز گەڵا ڕێزانە
لای من وەرزێکی جوانە

وەا تەکەم ڕەنگینە
دار و بەردی شیرینە

٢٦ / ٧ / ٢٠٢٠

ڕزا شـــــــوان: چیـــــــرۆک بە منـــداڵان.. بەردەکـــی گەورە لە ناوەڕاستی ڕەگادا

لە سەردەمێکی رابردوودا، شایەکی زۆر زیرەک و دانا و زانا هەبوو، هەردەم دەیویست لە ڕێی تاقیکردنەوە و کاری کردارییەوە، گەلەکەی فێری کەشش و کاری جوان و وانە و پەنـدی بەسوود بکات.
شەوێکـیان، لەو کاتەی کە هەمـوو خەڵکی نووستـبوون. شا لە نـزیکی کەشکەکەیـدا، لەسەر چەقی ناوەڕاستی ئەو ڕەگا سەرکیەی کە بە بەردەم کەشکەکەیدا تێدەپەڕی. بەردەکـی گـەورەی دانـا. بەیـانی ئـەو شـەوە، شـا خـەی لە پشـتی شـوورەی بـاخچـەی کەشکەکەیـدا مـات دا و لە بەردەکـەی دەوانی، تـا بـزانـت چـی روودەدات و کە ئـەو بـەردە گـەورەیە لادەدات.
یەکەمیـن جـار جووتیـارەک هـات، گـالـەسکەیـەکی پـە لـە گەنـمی پـبوو، دەیبـرد لـە ئاشـدا"ئاسـیاودا" بیهـاڵـت و بیکـات بـە ئـارد.
جووتیارەکە:"بـاشە! ئەو خەڵکیەی کە بە ئەرەدا ڕەیشتـوون و ئەم بەردەیـان بینیوون، بە لایان نەداوە؟ دەک تەماندرەژ نەبن، ئەمە تەمـەی و گوە پـنـدانە" گالـەسکەکەی بە لای ڕاستی بەردەکەدا سووڕانـدەوە، ڕەی گرتەبەر و ڕەیشت و دوورکەوتەوە، هەر دەیبەڵان و سکاڵای دەکرد و لەمەی خەڵکی دەکرد. تومەتباری دەکردن کە هیچـیان تیا بەسەر نیـیە. بە ئـەوەی کە خـەشی دەسـت بە بەردەکـەوە بـدا و هـەوەبـدا کـە لەسـەر ڕەگـاکەدا لایبەرەت.
دوای کەمەکی تر، سەربازەکی لاو هات، کە بە درەژایی ڕەگاکەدا گەرانـی دەوت. سـروە بایـەکی فـەنک پەڕەکـانی سـەر کـاوەکەی دەلەرانـدەوە، شمشێرەکی بریقـەداریش بە لای چەپیـەوە بوو. بیری لەوە دەکردەوە، کە لە جەنگـدا، چی ئـازایەتی و دلـێریەکی بەوەنە دەنوەنـەت. سەربـازەکە بەردەکـەی نەبیـنی، پـەی لـەی هەڵـکەوت، بـە لایـەکی ڕەگـاکەدا کەوت. هەستایەوە و خـەڵی سەر جلەکانی

تەکاند و شمشێرەکەی هەڵگرتەوە. زۆر لەو خەڵکییە تووڕەبوو، کە ئەم بەردە گەورەیەیان لەسەر ئەم ڕێگایەدا بینیوە و لایان نەبرووە. بە تەمەڵ و تەوەزەل ناوی بردن. سەربازەکە ڕیشت و دوورکەوتەوە، بە ئەوەی کە بیر لەوە بکاتەوە، کە پاڵ بە بەردەکەوە بنێ و هەوڵبدات لای بەرێت.
بە درێژایی ئەو ڕۆژە زۆر کەس بەو ڕێگایەدا، بە لای بەردەکەدا ڕیشتن، سکاڵایان لە شا و لە خەڵکی دەکرد کە دەبینن ئەم بەردە گەورەیە لە ناوەڕاستی ئەم ڕێگایە دایە، بە ئەو خەڵکە تەمەڵە لایان نەبردووە. بە ئەوەی خەشیان هیچ هەوڵێک بە لابرنی بدەن.
لە دواییدا، لە دوای ڕۆژ ئاوابوون، ئەوارە تاریک بوو. "جوان" ی کچی مام شاسوار، کە کچێکی ئازا و ژیربوو، لە بەیانییەوە تا ئەوارە لە کارگەیەکدا کاری دەکرد. ئەوارە لە گەڕانەویدا بە ماڵەوە. بەردە گەورەکەی بینی، گەرچی زۆریش ماندوو بوو. لەبەر خۆیەوە وتی:"وا تاریکی داهات، لەوانەیە کەسێک بەم ڕێگایەدا بێوات و ئەم بەردە نەبینێت و پێی لێهەڵبکەوێت و ئازارێکی زۆری پێبگات. پاڵی پێوە دەنێم و لە ڕێگاکەدا دووری دەخەمەوە" زۆر زەحمەت بوو کە بتوانێت بەردەکە بجووڵێنێت. جوان بە هەموو هێزو و تین و توانایەکییەوە، بەردەکەی جولاند و پاڵی پێوەنا.. چەند تلێکی پێیدا، وازی لێنەهێنا تا بە تەواوی لەسەر ڕێگاکە لایبرد و دووری خستەوە.
جوان واقی وڕما، کە بینی لە چاڵێکی شوێنی ژێر بەردەکەدا، سنووقێک هەبوو. سنووقەکەی هەڵگرت.. قورسبوو چونکە پڕبوو لە شتێک. لەسەر سنووقەکە نووسرابوو:"ئەم سنووقە بە ئەو کەسەیە، کە ئەم بەردە گەورەیەی لەسەر ڕێگاکەدا لابرد" جوان سنووقەکەی کردەوە، بینی پڕە لە زێڕ. زۆر بە دەخەشی و شادییەوە گەڕایەوە بە ماڵەوە.
کە ئەم هەواڵە بە شاردا بڵاوبەوە، جووتیارەکە و سربازەکە و هەموو ئەوانی تریش کە بەلای بەردەکەدا ڕەشتبوون. لەسەر چاڵی بن بەردە گەورەکەی ناوەڕاست ڕێگاکەدا کەبوونەوە، بە پێیکانیان خەڵکیان لادەبرد، بەو هیوایەی کە پارچە زێڕێک بدەزنەوە.
لەم کاتەدا شا گەیشتە شوێنی بەردەکە، وتی:"هاوەڵکانم، گەلە جار کەسپ و کەشە دەنە ڕەمان، بە دەنگەکی بەرز سکاڵا دەکەین و دەبەنین. گەر بمانوێت خەمان لێیان لادەدەین، یان دەتوانین لایان بەرین و بزانین چین. بە هیوایی"بووە بە نرخی تەمەی" شا جەوی ئەسپەکەی گرت و سواربوو، وتی:"ئەوارەتان باش" و

بۆجـۆیهـۆشتـن.

(*) ئەمە چـیرۆکەکی فـەلکـلۆریی، بە کەمەک دەسـتکاریی‌وە، لە زمـانی ئینگـلیزیی‌وە وەرمگـێراوە بە کـوردی. چـیرۆکـەکی مەبەسـتـدارە و چەنـد پەنـدەکی لە پشـتەوەیـە.

رەزا شـوان

نەرویـج: ٢٠٢٠